

Pasi Pöllänen

OMAVALMENTAJANA KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN ASIAKKAAN PALVELUPROSESSISSA

Lahden seudun kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia omavalmentajana työskentelystä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen edistäjänä

Opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi amk

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi amk
Tekijä/Tekijät	Pasi Pöllänen
Työn nimi	OMAVALMENTAJANA KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN ASI- AKKAAN PALVELUPROSESSISSA Lahden seudun kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia oma- valmentajana työskentelystä kuntouttavan työtoiminnan asiakkai- den työllistymisen mahdollistajana.
Toimeksiantaja	Lahden kaupunki
Vuosi	huhtikuu 2022
Sivut	48 sivua, liitteitä 3 sivua
Työn ohjaaja(t)	Lea Saari- Kääriäinen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö on laadullinen haastattelututkimus. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajien työtä pitkäaikais-työttömien asiakkaiden palveluprosessissa sekä selvittää kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteita.

Opinnäytetyö perustuu kvalitatiiviseen, eli laadulliseen menetelmään. Opinnäytetyössä haastateltiin teemahaastatteluina Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajia ja haastattelut toteutettiin helmikuussa 2022. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä hyödyntäen.

Opinnäytetyöni lähtökohtana on ajatus Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajasta oman työnsä kehittäjänä sekä ajatus omavalmentajasta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteiden edistäjänä. Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajat työskentelevät pitkäaikaistyöttömien henkilöasiakkaiden kanssa ja osallistuvat aktivointisuunnitelmien laadintaan yhdessä asiakkaan ja kunnan sosiaalityöntekijän kanssa.

Tuloksien perusteella voidaan todeta, että omavalmentajana työskentelyssä korostuu asiantuntijuus asiakkaasta, tarjolla olevista työllistymistä edistävästä palveluista, työttömyysturvasta sekä vaatii omavalmentajilta yhteistyöverkostotaitoja.

Omavalmentajat arvioivat asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille ja pyrkivät omalla työllään tukemaan asiakkaita työhön, koulutukseen tai työllistymistä edistävien palvelujen kautta työelämään. Omavalmentajat ohjaavat tarvittaessa asiakkaansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen äärelle käynnistääkseen asiakkaansa sosiaalisen tuen tarpeen tai tarvittavat työ- ja toimintakyvyn selvittelyt.

Tuloksien perusteella kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat eivät omavalmentajien kokemusten mukaan avoimille työmarkkinoille työllisty. Työllistymisen haasteisiin vaikuttavat asiakkaiden terveydentila tai päihteidenkäyttöön liittyvät haasteet sekä asiakkaiden omat henkilökohtaiset valmiudet tai suhtautuminen siirtä työelämään tai koulutukseen.

Asiasanat: kuntouttava työtoiminta, työllisyystilanne, aktivointi, aktivointisuunnitelma

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Pasi Pöllänen
Thesis title	The personal coach in the process of rehabilitative work and service for clients
Commissioned by	Lahti city
Time	April 2022
Pages	48 pages, 3 pages of appendices
Supervisor	Lea Saari- Kääriäinen

ABSTRACT

The purpose of this bachelor's thesis was to gather the Lahti region the experiences of the personal coach of the employment experiment on the challenges of customers have in rehabilitative work.

The personal coach to support the people in rehabilitative work with their own work. The aim of the study is to find out what kind of challenges customers in rehabilitative work have.

The research method of this study is qualitative. Information was gathered through five different theme interviews. These interviews were divided into three different categories: the work of the personal coach, the clients challenges in rehabilitative work, work development. This data was analysed by using inductive content analysis.

Keywords: rehabilitative work, activation, activation plan, employment status.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LAHDEN SEUDUN KUNTAKOKEILUN TEHTÄVÄT TYÖNHAKIJA-ASIAKKAAN PALVELUPROSESSISSA	6
2.1	Pitkäaikaistyötön.....	7
2.2	Omavalmentaja työnhakukeskustelujen toteuttajana.....	9
2.2.1	Palveluntarpeen arviointi.....	11
2.2.2	Palveluohjaus	12
2.3	Aktivointisuunnitelma ja lainsäädäntö.....	14
2.3.1	Kuntouttava työtoiminta	15
2.4	Aikaisempia tutkimuksia omavalmentajana työskentelystä sekä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden haasteista.....	16
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS.....	18
4	LAADULLINEN TUTKIMUSMENETELMÄ.....	19
4.1	Teemahaastattelu	20
4.2	Opinnäytetyön analyysi.....	22
5	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	23
5.1	Omavalmentajien kokemuksia asiakastyöstä.	23
5.1.1	Omavalmentajien kokemuksia palvelutarpeen arvioinnista.....	24
5.1.2	Moniammatillinen yhteistyö.....	29
5.2	Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteet.	30
5.3	Haasteet kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessissa	35
6	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	37
7	POHDINTA.....	39
	LÄHTEET.....	46

LIITTEET

Liite 1. Tutkimustiedote

Liite 2. Tutkittavan suostumuslomake

Liite 3. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Lahden seudun Kuntakokeilu aloitti toimintansa 1.3.2021 Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Laki työllisyyden edistämisestä Kuntakokeilussa (1269/2020) on määritelty määräaikaisen kokeilun järjestämisestä 30.6.2023 saakka. Kuntakokeilun tavoitteena on vahvistaa kuntien roolia työllisyyspalvelujen järjestäjänä. Kuntakokeiluun osallistuvat kunnat tarjoavat alueensa työ- ja elinkeinopalveluja ja pyrkivät tavoitteenaan vaikuttaa vahvemmin alueensa työllisyyden edistämiseen. (Työllisyyden kuntakokeilut. 2021).

Lahden seudun Kuntakokeilun tavoitteeksi on asetettu pyrkiä nykyistä tehokkaammin edistämään työnhakija-asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia, työllistymiseen tai koulutukseen ohjautumista ja pyrkiä Kuntakokeilun aikana etsimään uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Yhtenä tärkeimpänä toimintatavoista on työnhakija-asiakkaalle tarjottava henkilökohtainen ohjaus ja vuorovaikutuksellisuus omavalmentajan ja työnhakija-asiakkaan välillä. (Lahden Seudun Kuntakokeilu 2021).

Kuntouttava työtoiminta on kunnan järjestämä sosiaalipalvelu ja kuuluu osana julkiseen työvoimapalveluvalikoimaan pitkäaikaistyöttömien henkilöasiakkaiden työmarkkinoille paluun tukemiseksi. Kuntouttavan työtoiminnan palvelun tavoitteena on parantaa asiakkaan elämänhallintaa ja edistää työmarkkinoille pääsyä. (Kuntouttava työtoiminnan käsikirja 2011, 46).

Haastattelin helmikuussa 2022 viittä (5) Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajaa. Lahden seudun Kuntakokeilun aikuisten tiimissä työskentelee noin 20 omavalmentajaa. Omavalmentaja on Lahden seudun Kuntakokeilussa työtömällä työnhakija-asiakkaalle työtiimiin nimetty työntekijä. Haastatteluun osallistuneilla omavalmentajilla on noin reilu 200 asiakasta omalla henkilökohtaisella vastuullaan ja heidän pääasiallisena tehtävänä on toteuttaa työnhakukeskusteluja asiakkaiden kanssa laatien työllistymissuunnitelmia tai toimia moniammatillisesti yhteistyöverkostojen kanssa laatien asiakkaille työllistymis- ja aktivointisuunnitelmia työllistymisen edistämiseksi.

Opinnäytetyön lähtökohta on noussut esiin työelämästä. Työelämässä ongelmaksi on koettu kuntouttavan työtoiminnan henkilöasiakkaiden erilaiset haasteet siirtyä kuntouttavan työtoiminnan jälkeen kohti työelämää. Asiakkaiden monet erinäiset elämäntilanteet, terveydellinen tilanne tai muut tekijät, kuten työelämysuhteet ovat monesti esteenä asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksien toteuttamiselle ja luovat erinäisiä haasteita omavalmentajien työhön tukea asiakkaita kohti avoimia työmarkkinoita.

2 LAHDEN SEUDUN KUNTAKOKEILUN TEHTÄVÄT TYÖNHAKIJA-ASIAKKAAN PALVELUPROSESSISSA

Laki työllisyyden edistäminen kuntakokeilussa 1269/2020 9§ määrittää kokeilulalueiden kuntien tehtäväksi huolehtia työnhakija-asiakkaan asiakassuunnitelmien laatimisesta, jolla tarkoitetaan kuntakokeilun velvollisuutta huolehtia työ- ja elinkeinotoimistojen sijaan työnhakijaa koskevat lain 4§ kuuluvat työnhakijan informointiin liittyvät tehtävät, toteuttaa 5§ mukaisia alkuhaastatteluja sekä 6§ mukaan työnhakukeskusteluja työttömälle tai työttömyyden uhan alla oleville työnhakijoille. (Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020, 4–6§).

Lisäksi Kuntakokeilun tehtäviin kuuluu Lain 8§ toteuttaa asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja 7§:n nojalla annetun säännöksen mukaan huolehtia asiakkaan työllistymissuunnitelman laatimisesta, työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta, kuntouttavan työtoiminnasta annetun lain (2001/189) mukaan aktivointisuunnitelman laatimisesta. (Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020, 7-8§).

Kuntouttavan työtoiminnan laki (189/2001) määrittää toimenpiteistä pitkään työttömyyden perusteella työmarkkina- tai toimeentulotukea saavalle henkilöasiakkaalle. Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on pyrkiä edistämään pitkään jatkuneen työttömän työnhakija-asiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille tai edistää asiakkaan mahdollisuuksia osallistua viranomaisen tarjoamiin työllistymistä edistäviin palvelumahdollisuuksiin työllistymisen edistämiseksi (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001).

2.1 Pitkäaikaistyötön

Työtön työnhakija-asiakas on lain työllisyyden edistäminen kuntakokeilussa (1269/2020 mukaan henkilö, joka ei ole työsuhteessa eikä työllisty päätoimisena omassa yritystoiminnassa tai työllisty omassa työssä yhdenjaksoisesti yli kahta viikkoa ja ei ole päätoiminen opiskelija. Laki työllisyyden edistäminen Kuntakokeilussa 3§ tarkoittaa työttömänä pidettävää asiakasta, jonka mukaan työttömäksi katsotaan henkilö, joka on kokonaan lomautettu tai henkilöä, jonka säännöllinen viikoittainen työskentelyaika työssä on alle neljä tuntia. (Laki työllisyyden edistäminen kuntakokeilussa 1269/2020, 3§).

Pitkäaikaistyöttömällä tarkoitetaan henkilöä, joka on yhtäjaksoisesti ollut vuoden tai pidemmän ajan työttömänä ja vaikeasti työllistyvällä henkilöasiakkaalla tarkoitetaan puolestaan lain julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (926/2012) mukaan sellaista henkilöasiakasta, joka on oikeutettu ja saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt työttömyysturvalain edellyttämän enimmäisajan jälkeen. (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (926/2012).

Työ- ja elinkeinoministeriön (2019) julkistaman työmarkkinoiden nykytilaa, kehitystä ja tavoitetilaa koskevan tutkimuksen mukaan pitkäaikaistyöttömyyteen vaikuttaa myös työelämälähtöinen avoimien työpaikkojen vähentyminen. Työelämälähtöiset ongelmat kuten työnantajien suhdannevaihtelu, riittämätön työvoiman saatavuus tai heikko kilpailukyky, voivat vaikuttaa avoimien työpaikkojen saatavuuteen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 30/C). Työllistymisen haasteet voivat olla myös seurausta yhteiskuntaa koetelleista taloudellisista lamakausista tai taantumista, jotka eivät ole edistäneet henkilöasiakkaiden työhön paluuta lomautuksien tai työsuhteiden päätyttyä. (Terävä ym. 2011,10).

Työ- ja elinkeinoministeriön julkistaman työllisyyskatsauksen (2021) mukaan lokakuussa vuonna 2021 oli maanlaajuisesti työ- ja elinkeinotoimistoissa ja kuntakokeiluissa kaikkiaan 577 200 työnhakija-asiakasta, mikä on tilastollisesti tarkastellessa 80 700 asiakasta vähemmän vuoteen 2020 verrattuna. Vaikka tilastollisesti työnhakijamäärä on vähentynyt, oli lokakuun 2021 lopussa pitkäaikaistyöttömien määrä puolestaan kasvanut ja pitkäaikaistyöttömiä asiakkaita

oli 26 000 enemmän kuin vuosi sitten. Lahdessa syyskuussa 2021 pitkäaikaistyöttömiä oli työvälitystilastojen mukaan 4107, kun vuonna 2020 vastaava luku oli ollut 2742. (Työllisyyskatsaus 2021).

Terävä (2011) mukaan työttömyyden pitkittyessä henkilöasiakkaan tilanne voi muuttua rakenteelliseksi ongelmaksi ja aiheuttaa taloudellisia haasteita sekä osaamiseen liittyviä rapautumisia. Pitkittyneen työttömyyden seurauksena aiheutuva osaamiseen liittyvä vaje voi koitua monen asiakkaan ongelmaksi. Kun asiakkaan osaaminen ei pääse kehittymään ja työelämän osaamisen vaatimukset kasvavat ajan saatossa, asiakkaan osaaminen enää välttämättä riitä työelämään siirtymiseen. (Terävä ym. 2011,10).

Pitkittyneen työttömyyden vuoksi ja pitkään maksetun työmarkkinatuen seurauksena voi valtaosalle henkilöasiakkaille muodostua työttömyysetuudesta pääasiallisen toimeentulon lähde. Terävä (2011) mukaan työmarkkinatukea toimeentulona nostaville oli vuoden 2002 lopussa kolmannekselle maksettu työmarkkinatukea vähintään 1000 päivältä. Terävä (2011) tuokin esille, että työttömyyden pitkittyessä halu asiakkailla aktiivitoimenpiteisiin osallistumiseen vähenee. (Terävä ym. 2011, 15).

Työnhakijoiden vaihtelevat elämäntilanteet voivat olla vaikuttaa työllistymisen mahdollisuuksiin. Sosiaaliset rajoitteet, kuten epäsäännölliset vuorokausirytmit tai siisteyteen liittyvät tekijät voivat kuulostaa pieniltä asioilta, mutta voivat rajoittaa asiakkaan arkea ja estää työllistymistä. Terveydelliset tekijät, kuten psyykkiset tai fyysiset rajoitteet voivat olla esteenä työllistymiseen, erityisesti psyykkiset terveydelliset tekijät voivat tulla työntekijöiden tietoon vasta asiakkaan omasta halusta kertoa tai sairauden luonteesta johtuen. Henkilöasiakkaat tuottavat avoimemmin esiin omia fyysisiä terveydellisistä rajoitteitaan, mutta psyykkiset ongelmat kuten mielenterveysongelmat tulevat työntekijän tietoon joko harvoin tai epäsuorasti. (Terävä ym. 2011, 36).

Vaikeasti työllistettävien asiakkaiden haasteet voivat olla arkaluonteisia ja eivät välttämättä nouse esille. Pitkittyneen työttömyyden vuoksi velkaantuminen, terveydellinen tilanne tai mahdollisesti harmaassa taloudessa työskenteleminen voi selvitä vasta jälkikäteen, erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmat saattavat paljastua vasta pidemmällä aikavälillä. (Terävä ym. 2011, 36).

Asiakkaiden omat työllistyminen tavoitteet eivät ole aina realistista ja tarjolla olevilla palveluohjauksilla tai aktivointitoimenpiteillä ei välttämättä ole suoria työllistymiseen liittyviä vaikutuksia. Vaikka asiakkaat ovat hyvinkin tietoisia työnhakuaan koskevista velvollisuuksistaan, on monesti asiakkaana henkilöitä, joiden ongelmat, kuten velkaantuminen, erilaiset sairaudet tai elämäntilanteeseen liittyvät haasteet aiheuttavat pysyvää ongelmaa ja vaikeuttavat työelämään siirtymistä. (Terävä ym. 2011, 17).

Työ pitää yllä asiakkaan osaamista ja työelämävalmiuksia. Työnhaku voi vaikeutua pitkään jatkuneen työttömyysjakson aikana ja pohjautua asiakkaan koulutukseen, ikään, työ ja toimintakykyyn liittyviin tekijöihin Pitkäaikaistyöttömän asiakkaan ongelmien pitkittyessä toimivien ratkaisujen löytäminen vaikeutuu ja asiakas voi tarvita työllistymistä edistävää palvelua tai muuta palvelua työmarkkinoille paluun tukemiseksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 30/C)

2.2 Omavalmentaja työnhakukeskustelujen toteuttajana

Omavalmentaja on Lahden seudun Kuntakokeiluun nimetty työntekijä, joka vastaa henkilökohtaisesti työttömän työnhakija-asiakkaan työnhaun palveluprosessista. Omavalmentajan tehtäviin kuuluu Lain työllisyyden edistäminen Kuntakokeilusta (1269/2020) toteuttaa asiakkaan työnhakukeskustelut, selvittää työnhakukeskustelujen aikana asiakkaan palvelutarve ja arvioida työttömyysturvaoikeus, kun asiakas ilmoittaa hakevansa työtä, palveluja tai etuuksia. (Laki työllisyyden edistäminen kuntakokeilusta 1269/2020).

Omavalmentaja tukee asiakkaalle järjestetyssä työnhakuhaastattelussa työnhakua ja ohjaa ensisijaisesti työhön. Työnhalukeskusteluja toteuttaessaan omavalmentaja arvioi, tarvitseeko asiakas tukea työllistymiseen, osaamisen kehittämiseen, ammatinvalintaan liittyvää uraohjausta tai muuta palvelua kuten sosiaali- ja terveystalvelujen käynnistämistä. Työnhakukeskustelujen arvioinnin pohjalta omavalmentajan tehtävänä on laatia asiakkaan kanssa toteuttamiskelpoisen työllistymis- tai aktivointisuunnitelma. (Laki työllisyyden edistäminen kuntakokeilusta 1269/2020).

Työllistymissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan ja kirjataan asiakkaan omat toiveet ja tavoitteet sekä arvioidaan asiakkaan osaaminen ja mahdollinen koulutustarve sekä arvio työ- ja toimintakykyyn liittyvien rajoitteiden vaikutuksista avoimille työmarkkinoille siirtymiselle. Työllistymissuunnitelmaa laadittaessa neuvotaan ja ohjataan, miten asiakas hakee työtä tai asiakkaan palvelutarpeesta riippuen, mitä palvelua tai selvittelyjä asiakasta tarvitsee työllistymisensä edistämiseksi. (Terävä ym. 2011, 39).

Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaan (2017) mukaan asiakkaan osallistuttamisella ja palvelumahdollisuuksien sisältöihin liittyvällä asiakastyön neuvonnalla on katsottakin olevan keskeinen rooli etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja toteuttaessa. Asiakkaan oikeudet, tiedottaminen ja palveluihin liittyvä neuvonta ovat tärkeitä osia asiakkaille suunnattujen palvelujen toteuttamisessa. Ohjaus katsotaan puolestaan olevan laajempaa kuin neuvontaan liittyvä työ, se kattaa asiakkaan ohjaamisen oikean tuen tai palvelujen piiriin. Neuvontaan liittyvällä työllä voidaan tukea asiakkaan hyvinvointia edistäviä valintoja ja myös pohtia asiakkaan tilannetta pidemmällä tähtäimellä. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017, 33).

Työllistymistä edistäviä palveluja on asiakkaille tarjolla monipuolisesti. Työnhakuvalmennuksen avulla asiakas pystyy arvioimaan omaa osaamista ja saa tukea työnhakemuksen laatimiseen sekä oppii käyttämään palvelua tuottavan valmentajan avustuksella itselleen parhaiten soveltuvia työnhakukanavia. Uravalmennuksen aikana asiakkaalle mahdollistuu palvelun tarjoavalta valmentajalta tietoa, neuvontaa ja ohjausta ammatinvalintaan liittyviin kysymyksiin sekä tuki uusien urapolkujen selkeyttämiseksi. Koulutuskokeilu tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden tutustua koulutukseen saaden tietoa koulutuksen soveltuvuudesta. Työvoimakoulutus tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden suorittaa perus-, ammatillisen- tai erikoisammattitutkinnon tai eri tutkintojen osia osaamisen ja työllistymisen edistämiseksi. Omaehtoisen opiskelun avulla asiakkaalla on mahdollisuus suorittaa koulutusta, kun koulutus ei ole työvoimakoulutuksena tarjolla. Työkokeilun kautta asiakkaalla on mahdollisuus tehdä paluuta takaisin työmarkkinoille tai selvittää alan soveltuvuutta itselleen. Kuntouttava työtoiminta kuuluu osana työllistymistä edistävään palvelumahdollisuuteen, jossa asiakkaalla on mahdollisuus saada tukea työhakuun sekä parantaa omaa elämänhallintaa. (TE-palvelut 2022).

Palkkatuki on työnantajalle tarkoitettu tuki asiakkaan työllistymisen edistämiseksi. Palkkatuki määräytyy asiakkaan työttömyyden keston perusteella ja sen myöntää työnantajalle työ ja elinkeinotoimisto tai Kuntakokeilu. Palkkatuen tarkoituksena on parantaa työnhakijan osaamista sekä edistää avoimille työmarkkinoille työllistymistä. (Laki julkisesta työvoima- yrityspalvelusta 916/2012).

Asiakkaan osallistuessa työllistymistä edistävään palveluun tulee palvelusta sopia työvoimaviranomaisen kanssa. Työllistymistä edistävästä palvelusta paitsi omaehtoisen opiskelun ajalta maksetaan asiakkaalle osallistumispäiviltä työttömyyskorvauksen lisäksi palveluun osallistumispäiviltä kulukorvaus 9 euroa päivässä. Tämän lisäksi asiakkaan on mahdollista saada korotettua työttömyysetuutta, jos työllistymistä edistävästä palvelusta on sovittu asiakkaan kanssa laaditussa työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa. Työttömyysetuuden maksaa työttömyyskassa tai Kela. (TE-palvelut 2022).

2.2.1 Palveluntarpeen arviointi

Asiakkaan palvelutarve määrittää tilanteen ja mahdollisen jatko-ohjauksen tarpeen. Tarvitseeko asiakas saatujen tietojen pohjalta työllistymiseensä lisää osaamista, koulutusta, työnhakutaitojen kehittämistä vai ensisijaisesti kuntoutumiseen liittyviä palvelumahdollisuuksia ja tämän myötä tukitoimia moniammatillisen yhteistyön kautta. Suominen ym. (2007) mukaan kuntoutumiseen liittyvät palvelukokonaisuudet asettuvat siinä kohden esiin, kun asiakas ei ole kykeneväinen joko terveydellisten rajoitteiden vuoksi työllistymään tai tarvitsee elämänhallintataitojen tukemiseksi tukitoimia. (Suominen & Tuominen 2007, 5).

Asiakkaan työ- ja toimintakyvyn arviointi ja siihen liittyvän tuen tarpeen arviointi tapahtuu asiakkaan ja työntekijän välisenä keskusteluna, jossa työntekijä kiinnittää huomiota asiakkaan työttömyyden keston, asiakkaan työnhakuhaastattelutilanteessa antamiin tietoihin ja työntekijän tekemiin muihin havaintoihin kuten asiakkaan elämäntilanteeseen ja sen laatuun, mahdollisiin sairauslomiin ja sen pitkittymisiin sekä terveydenhuollon tai sosiaalipalvelujen

tarpeen arviointiin tai Kelan- tai työeläkelaitoksien ammatillisen kuntoutumisen palvelujen tarpeeseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarve voi ilmetä asiakkailta työ- ja toimintakyvyn, sosiaalisen tilanteen, terveydentilanteen tai ammatillisen kuntoutuksen tarpeiden pohjalta. Arvioinnin pohjalta laaditaan asiakkaan kanssa suunnitelma ja ohjataan palvelutarpeen mukaiseen palveluun. (Terävä ym. 2011, 40).

Asiakkaiden toimintakyvyn arviointi on tärkeä osa sosiaali- ja terveysalan sekä työvoimahallinnon asiantuntijan työtä. Toimintakykyä arvioidaan asiakkaan itsensä antamien tietojen kuten työvoimahallinnolle ilmoitettujen työ- ja koulutushistoriaan- ja asiakkaan työ- ja toimintakykyyn liittyvien sekä palveluntuottajien arviointien tai sosiaali- ja terveyshuollon palveluista saatujen tietojen kautta. Arviointia varten saadut tiedot kerätään, yhdistetään ja pyritään tulkitsemaan työelämälähtöisesti. Tuloksien avulla pyritään saamaan toimintakyvystä asiakkaan oma sekä ammattilaisten arviointien kautta yhteinen näkemys tarvittavia jatko-ohjauksia varten. Saatujen tulosten perusteella viranomaiset tekevät esimerkiksi päätöksiä asiakkaan etuuksista ja mahdollisista palveluista, sekä suunnittelevat tarvittavia toimenpiteitä ja arvioiteja ja niiden vaikutuksia asiakkaan tilanteen edistämiseksi. (THL 2019, 10).

THL- toimintakyvyn arvioinnin 2019 mukaan asiakkaan toimintakyvyn ja tuen tarpeen arviointi palveluohjauksen alussa edellyttää elämänlaadun, toiminta- ja työkyvyn arviointia sekä terveydellisten tekijöiden huomioon ottamista asiakkaan kuntoutumisen polkua rakennettaessa. Työ- ja toimintakyvyn arviointia voidaan jäsentää eri tavoin, jossa toisaalta myös toimintakyvyn eri ulottuvuudet kiinnittyvät toisiinsa, kuten asiakkaan elinympäristön vaatimukset sekä terveydentilaan ja muihin asiakkaan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin esimerkiksi fyysiseen-, psyykkiseen-, kognitiiviseen- ja sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvät tekijät. (THL 2019, 10).

2.2.2 Palveluohjaus

Palveluohjaus käsitteenä tarkoittaa asiakkaan ja palveluohjaajan välistä suhdetta, jossa palveluohjaaja toimii palvelujärjestelmän keskellä asiantuntijana. Palveluohjaaja pyrkii omalla toiminnallaan tukemaan asiakasryhmän tai asiakkaan muutosta vaikuttamalla heidän omaan ajatusmaailmaansa,

toimintaansa elinympäristössään sekä tukee asiakasta viranomaisten systemaattisissa asiakastyöprosessissa- tai tapahtumaketjussa siten, että asiakasta voisi tulevaisuudessa työllisyshoidon näkökulmasta ohjata käyttämään julkisia palveluja ja työllistyä. (Suominen & Tuominen 2007, 13).

Suominen ym. (2007) mukaan asiakkaan kuntoutumiseen liittyvä palveluohjaus on ensisijaisesti toimintatapa, jossa asiakkaalle pyritään räätälöimään tuki hyödyntäen laajasti koko asiakkaan verkostoa, jolloin esimerkiksi kuka tahansa viranomaistahon edustaja, kuten sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja tai työllisyshoidon työntekijä toimii palveluverkoston koordinoijana ja auttaa asiakasta jäsentämään omaa avuntarvettaan. (Suominen & Tuominen 2007, 5).

Asiakkaat tarvitsevat huomioita omista mahdollisuuksistaan, mahdollisista tukitoimista tai palveluista. Huomion tarjoamisen avulla voidaan tuoda asiakkaan omaan joko suhtautumiseen tai mahdollisuuksiin lisää sellaista positiivista näkemyttä, jonka avulla asiakas motivoituu ja mahdollisesti kokee omien mahdollisuuksiensa lisääntyvän. Palveluohjauksen tulee perustua ensisijaisesti asiakkaan ja palveluohjaajan todelliseen kohtaamiseen ja luottamuksellisen suhteen rakentamiseen, jossa pyritään tukemaan asiakkaan itsenäistä elämää ja vahvistamaan asiakkaan toimintakykyä erilaisia työllistymistä edistäviä palveluja hyödyntäen. (Suominen & Tuominen 2007, 13).

Mäkinen ym. (2011) mukaan työntekijän asiakkaalle tarjoama luottamuksellinen asiakassuhde tukee työnhakukeskustelujen toteuttamista sekä palveluohjauksen aikana asiakkaan siirtymävaiheissa kohti työtä, palvelua tai koulutusta. Luottamuksellinen asiakassuhde edellyttää asettautumista asiakkaan palvelukseen tarjoten aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Onnistuneella kohtauksella voidaan tuottaa asiakkaalle tunnetilaa, että häntä on kuultu ja kunnioitettu ja etenkin kiireettömällä asiakastapahtumalla pystytään viestittämään asiakassuhteen merkityksellisyyttä. Asiakkaalle tarjottu henkilökohtainen lähestymistapa ja huomio tarjoaa rohkaisua tuoda esiin omia ajatuksiaan. (Mäkinen ym. 2011, 124).

Luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri voimaannuttaa ja auttaa asiakasta pohtimaan myös itse omaa palvelutarvettaan, mahdollisuuksiaan tai

mahdollisia tukitoimia. Voimaannuttavalla ohjauksella voidaan Suominen ym. (2007) mukaan tuoda asiakkaan omaan joko suhtautumiseen tai mahdollisuuksiin lisää sellaista positiivista näkyvyyttä, jonka avulla asiakas motivoituu ja mahdollisesti kokee omien mahdollisuuksien lisääntyvän. (Suominen & Tuominen 2007,13).

2.3 Aktivointisuunnitelma ja lainsäädäntö

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2001/189) on astunut voimaan vuonna 2001 ja määrittää pitkään työttömänä olleelle asiakkaalle toimenpiteitä, joilla on tarkoitus parantaa työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189).

Kuntouttavan työtoiminnan lain (2001/189) 2§. n mukaan asiakkaalle on laadittava aktivointisuunnitelma pitkään jatkuneen työttömyyden vuoksi. Aktivointisuunnitelma tulee laatia sellaiselle alle 25- vuotta täyttäneelle henkilölle, joka on saanut työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana tai asiakkaalle, joka on saanut enimmäisajan työttömyyspäivärahaa tai jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut toimeentulotukeen. Aktivointisuunnitelman laatiminen yli 25 vuotta täyttäneelle edellyttää lain mukaan 500 päivältä maksettua työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan jälkeen maksettua työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä tai asiakkaalle, jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuihin toimeentulotukeen. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189).

Aktivointisuunnitelmaan osallistuvilla viranomaisilla on velvollisuus arvioida ensisijaisesti asiakkaan mahdollisuutta työllistyä tai mahdollisuutta osallistua julkisiin työvoimahallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin ennen kuntoutta-vaan työtoiminnan palveluprosessin aloittamista. Huuhka & Kankare (2020) mukaan arviointia varten viranomaisilla on oikeus luovuttaa ja saada toisiltaan asiakasta koskevia välttämättömiä tietoja salassapitosäännösten estämättä tarvittavaa arvioinnin tekoa varten. Lain kuntouttavasta työtoiminnasta (2001/189) mukaan, jos asiakkaan työ- ja toimintakyky arvioidaan sellaiseksi,

ettei asiakas voi osallistua julkisiin työllistymistä edistäviin palveluihin tai työhön, tulee aktivointisuunnitelma laatia kuntouttavaan työtoimintaa tai muuhun sosiaali-, terveys- tai kuntoutuspalveluihin. (Huuhka & Kankare 2020, 7).

Aktivointisuunnitelman laatiminen edellyttää ensisijaisesti asiakkaan itsensä osallistumista oman suunnitelman laatimiseen ja itseään koskevaan päätöksen tekoon. Järvikoski (2013) mukaan työvoima- ja sosiaaliviranomaisen tulee aktivointisuunnitelman laatimistilaisuudessa tarjota asiakkaalle riittävästi aikaa ja tietoa tarjolla olevista palveluista ja niiden seurauksista ennen varsinaista päätöksentekoa. Viranomaisten on suunnitellessa asiakkaan palveluja pyrittävä tuomaan esille kaikki sellaiset palvelut, jotka voisivat edesauttaa asiakkaan etenemistä kohti palvelutarpeensa mukaista tavoitetta. (Järvikoski 2013, 23).

Aktivointisuunnitelmaa laadittaessa kuntouttavan työtoiminnan palveluun, tulee suunnitelman lain kuntouttavasta työtoiminnasta (2011/189) sisältää asiakkaan koulutusta ja työhistoriaa koskevat tiedot, arvio aikaisempien työvoimaviranomaisen ja kunnan työntekijöiden yhdessä asiakasta koskevien suunnitelmien toteutumisesta, toimenpiteistä, jotka voivat olla julkisia työvoimapalveluja, kuntouttavaa työtoimintaa tai muita sosiaalipalveluja tai terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja. Aktivointisuunnitelmaan on kirjattava kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet asiakkaan yksilöllisen tilanteen ja tarpeen mukaan sekä asiakkaan osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan, jota asiakkaalle voidaan järjestää 1–4 päivänä viikossa, 3–24 kuukauden ajan. Aktivointisuunnitelmassa on huomioitava, että kuntouttavan työtoiminnan on oltava tavoitteellista ja parannettava asiakkaan elämänhallintaa, työ- ja toimintakykyä, koulutukseen hakeutumista tai työ- ja elinkeinohallinnon alaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisen mahdollisuuksia. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189, 8§).

2.3.1 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14§ palvelukokonaisuus, jonka järjestämisestä vastaa kunta. Kuntouttavaa työtoimintaa tulee järjestää sosiaalihuoltolain mukaisena sosiaalipalveluna henkilöille, jotka tarvitsevat tukea pitkittyneen työttömyyden vuoksi avoimille työmarkkinoille

työllistyäkseen tai henkilöille, jotka eivät kykene osallistumaan muihin työvoimahallinnon järjestämiin työllistymistä edistäviin palveluihin. (Kuntouttava työtoiminnan käsikirja 2011, 46).

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestettäessä asiakkaalle nimetään kunnan sosiaalipalveluissa omatyöntekijä, joka vastaa asiakkaan palvelutarpeesta ja sosiaalipalvelujen toteuttamisesta. Palvelua suunniteltaessa sosiaalipalvelujen omatyöntekijän on otettava huomioon asiakkaan työ- ja toimintakyvyn vaikutukset, osaaminen sekä palvelun mielekkyys ja vaativuus, jotta kuntouttava työtoiminta voi edistää asiakkaan työmarkkinoille pääsyä. Palveluohjausta suunniteltaessa kuntouttava työtoiminta ei myöskään saa loukata asiakkaan eettistä tai uskonnollista vakaumusta. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2001, 47).

Kuntouttava työtoiminta on aktiivitoimenpide, jonka aikana asiakas katsotaan olevan aktivointisuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti kuntoutumassa takaisin työelämään. Kuntouttavan työtoiminnan on Huuhka & Kankare (2020) mukaan parannettava pitkään jatkuneen työttömyyden vuoksi asiakkaan työ- ja toimintakykyä, edellytyksiä työllistyä avoimille työmarkkinoille, edistää asiakkaan valmiuksia osallistua koulutukseen tai työvoimaviranomaisen julkiseen työvoimapalveluun sekä ehkäistä pitkittyneen työttömyyden seurauksena aiheutuneita kielteisiä vaikutuksia. Kuntouttava työtoiminta voi myös olla tarkoituksen mukainen asiakkaille, jotka tarvitsevat arjenhallintaan tai syrjäytymisen ehkäisemiseksi mahdollisuutta osallistua palveluun. Kuntouttava työtoiminta ei kuitenkaan saa korvata työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamia julkisia työvoimapalveluja. (Huuhka & Kankare 2020, 4).

2.4 Aikaisempia tutkimuksia omavalmentajana työskentelystä sekä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden haasteista

Arnkil ym. (2019) on tutkinut omavalmentajana tehtävää työtä vuosina 2018–2019 Pirkanmaan työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisessa Kuntakokeilun tutkimuksessa. Arnkil ym. (2019) mukaan omavalmentajan työssä korostuu asiakkaan palveluprosessin sujuvuuden kannalta henkilökohtaisen ja kokonaisvaltaisen tuen merkitys, joka tarjoaa mahdollisuuden joustaviin ja

nopeisiin paikan päällä tehtäviin ratkaisuihin ja lisää asiakastyytyvää sekä palvelujärjestelmän toimivuutta. (Arnkil ym. 2019, 37).

Työnhakijana olevat asiakkaat tarvitsevat työelämän ja työurien eri vaiheissa tietoa, ideoita ja ohjausta. Tiedon ja ohjauksen tarve korostuu etenkin asiakkailla, joilla on erilaisia terveyteen, osaamiseen tai sosiaaliseen tilanteeseen liittyviä rajoitteita. Asiakkaat tarvitsevatkin monesti henkilökohtaisen tuen lisäksi myös tietoa erilaisista palvelumahdollisuuksista- tai niiden kokonaisuuksista, joita tulisi kehittää. Erityisesti siirtymävaiheissa palveluista työhön liikkuvat asiakkaat tarvitsevat paljon yksilöllistäkin tukea ja työntekijöiden on ajoittain haastavaakin vastata näihin yksilöllisiin haasteisiin. Asiakkaille nykyisellään tarjolla olevat massaratkaisut tai kapealähtöiset työvoimapalvelumallit, kuten työnhaun tukeminen, osaamisen kehittäminen tai jossain määrin kuntoutuspalvelut eivät aina välttämättä tue tarpeeksi asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia, ja vaaratekijänä on asiakkaan työttömyyden jatkuminen. (Arnkil ym. 2019, 18).

Karjalainen & Karjalainen (2010) on pääkaupunkiseudun empiirisessä tutkimuksessaan huomoinut kuntouttavan työtoiminnan henkilöasiakkaiden kokemuksia ja odotuksia tutkiessaan, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden elämäntilanteeseen kuuluu aina riskejä, jotka voivat liittyä asiakkaan elämäntilanteeseen tai muihin kriittisiin elämänvaiheisiin- tai siirtymäkohtiin. Asiakkaiden siirtymävaiheet koulutuksesta työhön, työpaikan vaihdokset tai erilaiset siirtymät työttömille suunnattujen työllistymistä edistävien palvelujen välillä, eivät aina ole mahdollisia tai oikea-aikaisia. (Karjalainen & Karjalainen 2020, 17).

Karjalainen & Karjalainen (2020) mukaan, jotta siirtymävaiheet työttömän asiakkaan kohdalla olisivat onnistuneita, tulisi omavalmentajan työkuvaan huomioida pitkäaikaistyöttömien henkilöasiakkaiden yksilölliset sekä erilaiset riskit, kuten työ- ja toimintakykyyn liittyvät tekijät, jotta siirtymävaihe kuntouttavan työtoimintaa ja työtoiminnasta työllistymistä edistäviin palveluihin tai työelämään olisi asiakkaan kannalta mahdollisimman kannustavaa ja etenkin riskejä välttävää. (Karjalainen & Karjalainen 2020, 17).

Karjalainen & Karjalainen (2010) toteaaakin, että kuntouttavan työtoiminta palveluna toisaalta kyllä tukee työtoiminnassa työskentelyä, mutta katsoo, että

kuntouttava työtoiminta ei kuitenkaan aina luo asiakkaille sellaista varmuutta työelämään siirtymiseksi, joita nykypäivän työnantajien asettamat työelämän vaatimukset puolestaan työntekijöiltä edellyttävät. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 68).

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia, mitä omavalmentajana työskentely tarkoittaa työttömien työnhakija-asiakkaiden kanssa sekä selvittää, millaisia haasteita omavalmentajat ovat kokeneet kuntouttavan työtoiminnan asiakkailta työllistymisen haasteina sekä millaisia kehittämiskohteita omavalmentajat kokevat tarvitsevänsä omaan työhönsä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen tukemiseksi. Tutkimus perustuu omavalmentajien omiin kokemuksiin ja kehittämisajatuksiin.

Tutkimuskysymykseksi muotoutui:

1. Mitä on omavalmentajien työ Lahden seudun Kuntakokeilussa?
2. Millaisia haasteita omavalmentajat ovat kokeneet kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisessä avoimille työmarkkinoille?
3. Kuinka omavalmentajat voisivat jatkossa tukea kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia?

Tutkimukseen osallistui viisi Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajaa, jotka työskentelevät Lahden Kuntakokeilussa, aikuisten tiimissä. Tutkimus painottui omavalmentajien kokemukselliseen tietoon omasta työstään sekä omavalmentajien kokemuksiin kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteista. Tutkimuksesta rajautui Päijät-Hämeen muiden ympäristökuntien Kuntakokeilualueet ja keskityttiin Lahden alueen asiakkaiden työllistymisen haasteisiin.

Tutkimuksen haastattelukysymyksiksi nousi:

Kuinka omavalmentajat luovat asiakkaansa kanssa henkilökohtaisen ja luottamuksellisen asiakassuhteen ja kuinka asiakastyön vuorovaikutuksellisuus toteutuu Lahden seudun Kuntakokeilun asettaman tavoitteen mukaisesti?

Kuinka omavalmentajat arvioivat asiakkaan palveluntarvetta ja toteuttavat asiakkaidensa kanssa työnhakukeskusteluja?

Miten palveluohjaus toteutuu omavalmentajan työssä asiakkaan ohjautuessa työhön, koulutukseen tai työllistymistä edistävään palveluun?

Mitä on moniammatillinen yhteistyö omavalmentajan työssä?

Missä tilanteessa asiakas ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan?

Millaisia haasteita omavalmentajat ovat kokeneet kuntouttavan työtoiminnan asiakkailta avoimille työmarkkinoille työllistyäkseen?

Miten kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessi toteutuu omavalmentajan näkökulmasta?

Miten kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteet näyttäytyvät kuntouttavan työtoiminnan jälkeen palveluohjauksen toteutumisessa?

Mitä kehittämiskohteita omavalmentajat kokevat tarpeelliseksi kuntouttavan asiakkaiden työllistymisen edistämiseksi?

4 LAADULLINEN TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyöni toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimusmenetelmänä. Vilkan (2015) mukaan laadullisen tutkimusmenetelmän lähtökohtana voidaan pitää todelliseen elämään tai kokemukseen liittyvän aiheen tutkimista. Laadullisena tutkimusmenetelmällä toteutetulla tutkimuksella voidaan ymmärtää ja tulkita tutkittavan asian merkityksellisyyttä kokonaisvaltaisesti sekä luoda tutkittavalle asialle tuloksiin pohjautuva teoreettinen tulkinta. (Vilka 2015, 118).

Laadullisen tutkimuksen katsotaan olevan kokonaisvaltaista tiedonhallintaa, jossa aineisto kerätään tutkimukseen liittyen, sen luonnollisessa ympäristössä ja aineiston lähteenä on ihminen. Aineistonkeruussa korostuu tutkimukseen osallistuvien omat kokemukset ja mielipiteet. Aineiston keruun kannalta tutkimuksen kysymyksen järjestyksellä ei ole nähty olevan vaikutusta haastattelun toteuttamiselle tai tutkintaongelman selvittämistä varten, joka tarjoaa tutkijalle vapauksia esittää tutkintakysymyksiä haastattelun luontevuuden mukaisesti. (Vilkkä 2015, 124).

Haastatteluun osallistuneet omavalmentajat toimivat työssään oman työnsä kehittäjänä ja ovat lähellä työnsä puolesta työllistymisen mahdollisuuksien tutkijana pitkäaikaistyöttömien sekä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden asiakasohjauksessa. Tuomi & Sarajärvi (2013) tuo esiin haastattelututkimuksen toteuttamisessa tyypillisesti tärkeäksi, että kyselyjen idea on tutkimusta toteutettaessa yksikertainen. Erityisesti haastattelututkimuksen kysymysten asettelussa on tärkeää saada selvyyttä kokemuksellista tiedosta sekä siitä, miten haastateltava ajattelee ja kuinka hän kokee oman roolinsa oman työnsä kehittäjänä. Haastattelujen toteuttamisessa pidin tärkeänä, että haastateltavien oli helppo keskustella opinnäytetyön teemoista, koska tutkijana ymmärsin asiakastyöprosessien eri vaiheet. Omavalmentajat pystyivät tuottamaan haastattelun teemojen sisältöä pohjustelematta tutkijalle asiakastyöprosessien eri vaiheita. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72).

4.1 Teemahaastattelu

Tutkimuslupa haettiin Lahden kaupungilta. Lahden seudun Kuntakokeilu kuuluu Lahden kaupungin työllisyyspalveluihin, joka koordinoi Lahden Kuntakokeilua. Opinnäytetyön toteuttaminen sovittiin keväälle 2022.

Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajia lähestyttiin sähköpostitse 15.1.2022 ja tiedusteltiin halukkuutta osallistua tutkimukseen. Haastatteluun osallistuville omavalmentajille lähetettiin 20.1.2022 sähköpostitse tutkimus-haastattelun runko ja sovittiin haastattelujen ajankohta. Haastateltavien valinnassa pidin tärkeänä, että kaikilla haastateltavilla henkilöillä oli kertynyt työnsä puolesta kokemusta omavalmentajana työskentelystä sekä kokemusta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteista. Tutkimukseen

valikoitui omavalmentajia, joilla oli pidempää työkokemusta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden kanssa työskentelystä ja työllisyyden hoidon työtehtävistä sekä omavalmentajia, joilla ei työkokemusta merkittävästi asiakaskohderyhmän kanssa vielä ollut kertynyt. Omavalmentajien erilaiset työkokemukset loivat mielestäni uusia näkökulmia opinnäytetyön tuloksiin, etenkin uusien työntekijöiden näkökulmat loivat mahdollisuuden nähdä asioita eri tavalla, kuin pitkään samassa työssä rutiinilla työskentelevän.

Omavalmentajien haastattelut toteutettiin helmikuussa 2022. Aineistonkeruu suoritettiin Teemahaastattelu menetelmällä. Teemahaastattelun kysymykset perustuivat etukäteen mietittyihin kysymyksiin tutkimusongelman ja teoreettiselta viitekehyksen pohjalta. Teemahaastattelu menetelmänä on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jonka avulla voidaan edetä haastattelussa etukäteen pohdittujen teemojen ympärillä, mutta mahdollistaa myös haastatteluun asetettujen kysymyksien ymmärtämisen tulkinnan. Tulkinta mahdollistaa kysymyksen esittämisen uudelleen tarkentava tai haastateltava voi pyytää tutkijalta tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73–74).

Teemahaastattelun toteuttamisessa tärkeää on luoda merkityksellisyyden tunne haastateltavilla, jotta haastateltavat kokevat pystyvänsä vaikuttamaan omaan työhönsä ja, että haastateltavat omavalmentajat eivät tunne olevansa pelkkiä tietolähteitä. Haastattelututkimuksen toteuttamisessa tärkeää on painottaa tutkimukseen osallistuvilla omavalmentajilla asiakasryhmä, jota tiedonhaku koskee ja miten omavalmentajien esiin tuomat kokemukset voivat tulevaisuudessa olla avainasemassa oman työn kehittämisessä, eli miten mielipiteet ja kokemukset voivat vaikuttaa jatkossa emansipatorisesti oman työn kehitykseen. (Vilkkä 2015, 125).

Teemahaastattelussa hyödynnettiin dialogista keskustelumenetelmää. Dialogisella keskustelulla tarkoitetaan haastateltavan ja haastattelijan keskinäistä kommunikaatiota, joka tarjoaa haastattelijalle ja haastateltavalle toisensa kohtaamiseen yhteisen aiheen ympärillä. Tuomi & Sarajärvi (2013) esittää dialogina toteutettavan haastattelun tarjoavan mahdollisuuden ymmärtää haastateltavaa ja tarjoaa dialogille suoran- ja persoonallisen yhteyden. Dialogisessa haastattelumenetelmässä ominaista on pyrkiä ymmärtämään haastateltavan kokemuksellista tietoa ja ymmärtää myös haastateltavalle aiheeseen liittyvää

merkityksellisyyttä. Dialogista haastattelua ohjaa kysy, kuuntele, joka monesti edellyttää tutkijan aloitetta aiheen avauksen ymmärtämiselle, koska ilman kommunikointisuhdetta ei vuorovaikutuksellisuutta voi syntyä haastattelijan ja haastateltavan välille. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 79).

4.2 Opinnäytetyön analyysi

Tutkimuksen haastattelut nauhoitettiin ja purettiin tekstimuotoon sellaisessa muodossa, kuin omavalmentajat olivat haastattelun aikana vastauksia esittäneihin teemakysymyksiin liittyen antaneet. Saatua aineistoa analysoin ensin lukemalla huolellisesti ja tarkasti haastattelun aineiston läpi. Tutkimusten tulosten tekstimuoto auttoi tutkijana analysoimaan tuloksia sekä jäsentämään tutkimuksen tuloksia ja niiden järjestelmällistä läpikäyntiä, ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilkkä 2015, 137–138).

Litterointia tehtäessä haastateltavien merkityksellisiä vastauksia peilattiin tutkimusongelmaan ja vastauksista luotiin teemoittain tekstikehykset. Laadullisen tutkimuksen sisällön analyysi tuotettiin induktiivisesti, jossa huomio kiinnitettiin haastateltavien omiin ajatuksiin ja sen myötä haastateltavien omiin tuotoksiin. Sisällön analyysin toteuttamisessa induktiivisesti huomio ei voinut kiinnittyä pelkästään aineistolähtöiseen tai teoreettiseen erottuun, vaan sisällön analyysi toteutettiin päättelevän logiikan avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108).

Litteroitua tekstiä aloin purkamaan teemoittain. Litteroinnin avulla tutkija olin vuorovaikutuksessa tutkittavaan materiaaliin, jossa määrittyi aineiston riittävyys tutkimuskysymyksiin liittyen. Haastattelun materiaalista etsin yhteneväisyydet tutkimuksen haastattelun teemoihin liittyen ja tiivistin aineistoa luokittelemalla aineiston. Merkitykselliset vastaukset merkitsin väreillä teemoittain. Vihreällä värillä omavalmentajien kokemukset omasta työstään, keltaisella värillä omavalmentajien kokemukset kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteista sekä punaisella värillä, kuinka omavalmentajat kokivat voivansa tukea ja kehittää kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia. Värikoodein merkityt vastaukset auttoivat luokittelemaan saatuja vastauksia ja auttoi jäsentämään analyysin tekoa.

Litteroinnin jälkeen omavalmentajien haastattelua varten tehdyt nauhoitukset tuhottiin.

5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Omavalmentajien kokemuksia asiakastyöstä.

Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajien haastattelujen tulosten mukaan omavalmentajien työnkuva on varsin laaja kokonaisuus ja tarkoittavan ensisijaisesti asiakkaan henkilökohtaista tukemista ja ohjaamista.

Omavalmentajien työnhaun tukemisen ensisijaisena tavoitteena on tarjota asiakkaille koulutustaan ja osaamistaan vastaavaa työtä sekä työhakutaitojen kehittämistä. Työskentelyssä nousee esiin haastattelujen pohjalta laadukas asiakkaille tarjottava palveluohjaus, joka edellyttää omavalmentajilta laajaa tiedonhallintaa esimerkiksi tarjolla olevista työ- ja koulutusmahdollisuuksista sekä työllistymistä edistävästä palvelumahdollisuuksista sekä kykyä toimia moniammatillisesti.

Palveluohjauksen näkökulmasta omavalmentajan työ vaikuttaa tarkoittavan asiantuntijuutta työllistymistä edistävästä palveluista sekä työttömyysturvaan liittyvistä työtehtävistä. Omavalmentajan työssä vaikuttaa korostuvan asiakasohjauksessa tarjolla olevien palvelujen sisältöjen laatu ja merkitys, jotta laadukas palveluohjaus olisi asiakkaille oikea ja varsinkin oikea-aikainen.

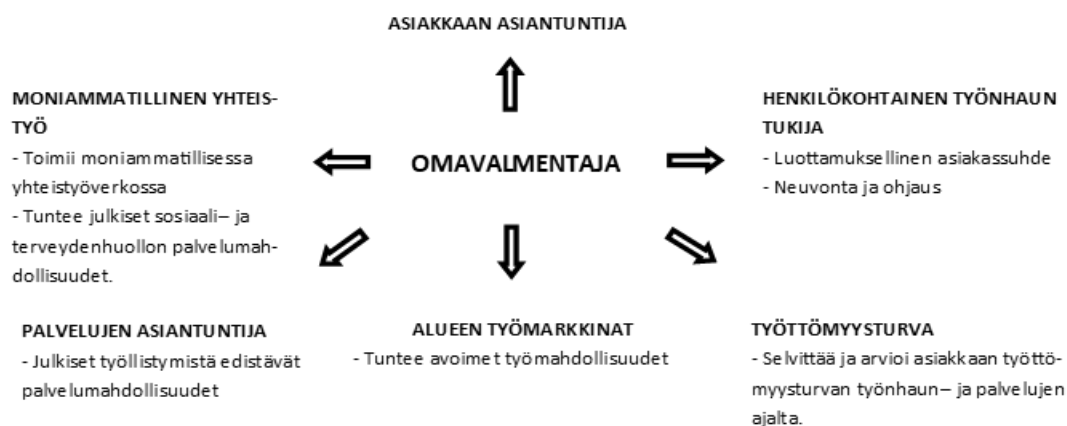
Omavalmentajien kokemukset työttömyysturvatyötehtävistä liittyvät asiakkaiden työn aloittamiseen- ja sen päättymiseen, koulutukseen, omassa työssä työllistymiseen tai palveluihin osallistumiseen. Omavalmentajat työssään selvittävät, arvioivat ja lausuvat asiakkaiden työttömyysetuudesta.

Asiakas suhteen alussa omavalmentajat kokivat tärkeäksi henkilökohtaisen luottamuksellisen asiakassuhteen käynnistymisen, jotta asiakas saa tietoa ja motivoituu palveluohjaukseen. Omavalmentajat puhuivat myös "vahvasta alusta", jossa omavalmentajien oma rooli nousee esiin henkilökohtaisena tukijana ja mahdollisuuksien tarjoajana asiakkaalle sekä tarjoaa heti alussa luottamuksellista asiakassuhteen syntymisen mahdollisuutta ja oikeaa palvelumahdollisuutta asiakkaan tilanteen edistämiseksi.

Alku tärkeää, että saa käynnistettyä sen asiakkaan palvelun ja motivaation. (H4).

Omavalmentajalla on alusta asti vahvempi rooli asiakkaan tukijana ja mahdollisuuksien tarjoajana. Sellaisena henkilönä, joka pystyy tuomaan niitä vaihtoehtoja sille asiakkaalle. (H1).

Ajattelen, että se omavalmentajana työskentely on sellaista inhimillisyyttä ja sellaista positiivista, että asiakkaan on helpompi, luottaa, hänen hyvinvointiaan ajatellaan ja ihan aidosti mietitään sitä, mikä olisi se oikea suunta. (H2).

Kuvio 1. Pyrkii kuvastamaan omavalmentajien haastattelun perusteella esiin nousseita näkökulmia työllisyshoidon palveluohjaajana työskentelystä.

Omavalmentaja toimii asiakkaan tilanteen asiantuntijana ja rakentaa luottamuksellisen asiakassuhteen. Omavalmentaja neuvoo ja ohjaa asiakasta toimissaan työllistymistä edistävien palvelujen, avoimien työmarkkinoiden sekä työttömyysturvan asiantuntijana sekä toimii moniammatillisessa yhteistyöverkostossa tuntien julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

5.1.1 Omavalmentajien kokemuksia palvelutarpeen arvioinnista

Asiakassuhteen alussa omavalmentajat kokivat asiakaslähtöisen palvelutarpeen arvioinnin tärkeäksi oikea-aikaisen palvelumahdollisuuden arvioimiseksi ja sen toteuttamiseksi. Omavalmentajat kartoittavat asiakkaan kokonaistilannetta henkilökohtaisesti sopimalla asiakkaan kanssa henkilökohtaisen

tapaamisajan. Asiakkaiden palveluntarvetta omavalmentajat arvioivat ensisijaisesti asiakkaiden työllistymisen näkökulmasta, joka edellyttää kykyä ottaa puheeksi asiakkaan kanssa työelämätaidot sekä osaaminen sekä mahdolliset työ- ja toimintakykyyn liittyvät rajoitteet. Omavalmentajat syventävät palvelutarpeen arviointia asiakkaiden tilanteen ja tarpeen mukaan. Arvioinnissa tulee huomioida asiakkaiden mahdolliset terveydentilaan tai asiakkaan elämäntilanteeseen vaikuttavat ongelmat ja käynnistää tarpeelliset tukitoimet asiakkaiden tilanteiden selvittämiseksi.

Omavalmentaja ottaa haltuun asiakkaan kaikkine tilanteineen ja pystyy tarjoamaan sellaista tosi laaja-alaista palvelua riippumatta asiakkaan tilanteesta ja se laajenee myös sinne asiakkaan valmennuspuolelle, että pystytään vielä enemmän tukemaan ja auttamaan niitä asiakkaita. (H2).

Tärkeäksi koettiin asiakkaiden kanssa palveluohjausta suunniteltaessa, asiakkaan kanssa yhdessä toteutettava arviointi kokonaistilanteesta suhteessa työmarkkinoille. Suominen ym. (2007) mukaan asiakkaan palvelutarve määrittää asiakkaan tilanteen ja jatko-ohjauksen tarpeen, tarvitseeko asiakas työllistymiseensä lisää tukea työnhakutaitojen kehittämisessä tai osaamisessa, vai tullee kysymykseen asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ensisijaisesti kuntoutumiseen liittyvät palvelut ja tarvittavat tukitoimet moniammatillisen yhteistyön kautta. (Suominen & Tuominen 2007, 5).

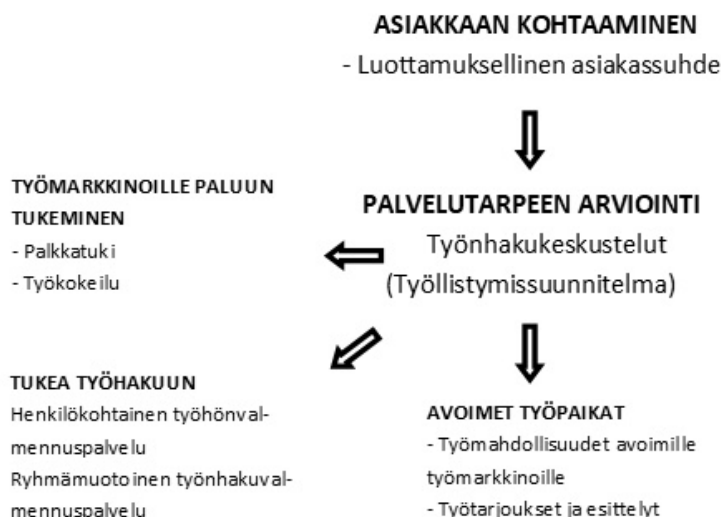
Tärkeäksi palvelutarpeen arvioinnissa omavalmentajat kokivatkin kokemuksen tuoman varmuuden. Koettiin, että asiakkaat on hyvä tuntee, joka edellyttää kykyä ottaa puheeksi vaikeimmatkin asiat, jotta palvelusuunnittelu ja jatko-ohjaus olisi asiakkaan kokonaistilanne huomioiden oikea ja varsinkin oikea-aikainen.

Omaohjaavuus on vähän sellaista kokemuksen tuomaa varmuutta, uskallan ottaa asioita puheeksi ja uskallan ajatella vähän eteenpäin (H1).

Täytyy myös niitä asiakkaita oppia tuntemaan, että kelle voi tarjota mitäkin ja tietää, että asiakas voi oikeasti hyötyä. Palveluahan ei pitäisi tarjota vaan palvelun takia, koska siinä menee hukkaan se palvelu, että asiakkaan motivaatio. (H5).

Asiakkaiden taustojen selvittäminen koettiin tärkeänä. palveluntarvetta arvioi-
 dessaan omavalmentajat hyödyntävät asiakkaan itsensä tekemiä huomioita ja
 havaintojaan aikaisemmista työsuhteista tai osallistumisen kokemuksista työl-
 listymistä edistävien palveluohjauksien ajalta. Omavalmentajat peilaavat asi-
 akkaan palvelutarvetta aikaisemmin laadittujen työllistymissuunnitelmien sisäl-
 töön sekä URA- asiakastietojärjestelmään tehtyihin kirjauksiin, kuten asiak-
 kaan koulutus- ja työhistoriaan sekä asiakkaan itsensä esittämiin työ- ja toi-
 mintakyvyn rajoitteisiin tai muihin tarvittaviin terveystietoihin. Asiakkaan taut-
 tiedot toimivatkin omavalmentajien kokemusten mukaan hyvänä työnhaku-
 keskustelujen runkona, jonka avulla pystytään ottamaan puheeksi kattavasti
 työsuhteissa menestyminen, osaaminen sekä mahdolliset terveydentilaan liit-
 tyvät ongelmat.

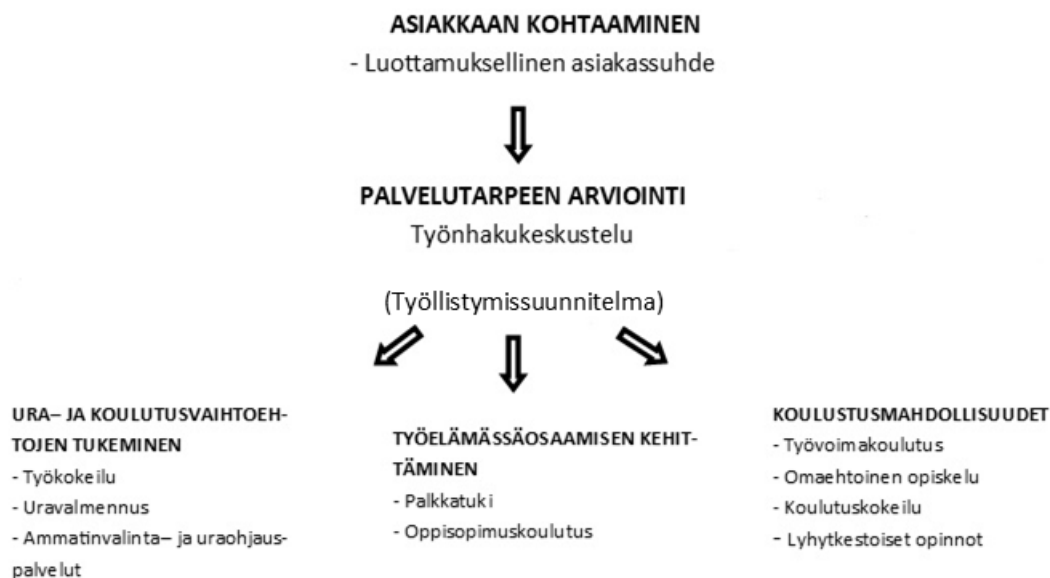
*Tutkin asiakkaan palvelutarvetta arvioidessa kirjattuja tietoja: työllistymissuun-
 nitelmaa, koulutus- ja työhistoriaa, kirjattuja terveystietoja. Kirjaukset tukevat
 asiakkaiden taustatietoja ja saa sellaisen tietoperustan asiakkaan tilanteesta,
 että mitä siellä on tapahtunut aiemmin ja missä vaiheessa. (H5).*

Kuvio 2. Pyrkii kuvastamaan omavalmentajien kokemuksista esiin noussutta palveluohjausta, kun asiakkaalla on osaamista avoimille työmarkkinoille työllistymiseen tai asiakas tarvitsee ensisijaisesti työnhakuunsa tukea.

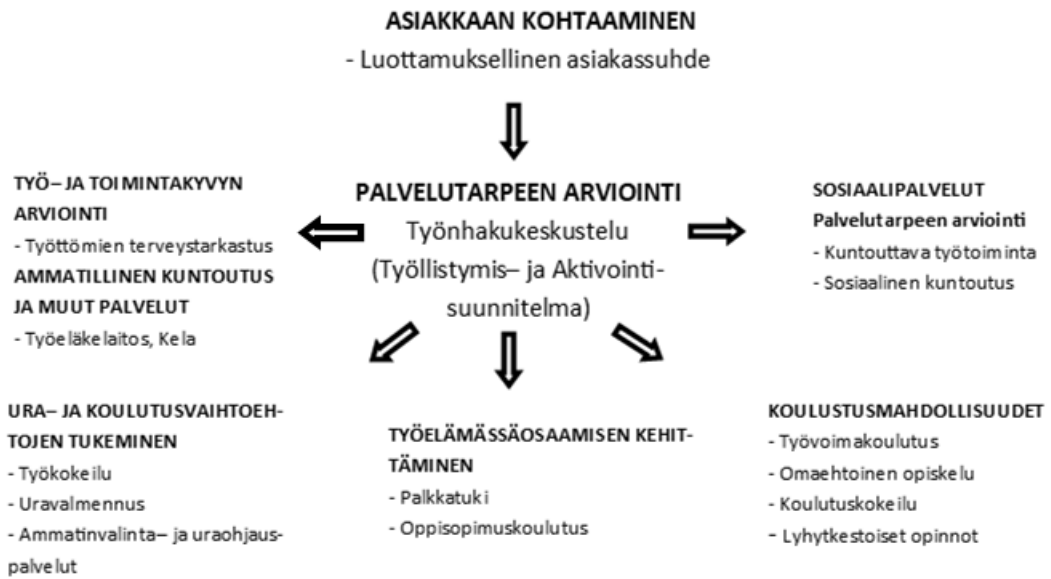
Työnhakukeskustelujen sekä palvelutarpeen aikana pyritään rakentamaan omavalmentajan ja asiakkaan välille luottamuksellinen asiakassuhde.

Palvelutarpeen arvioinnissa asiakkaan osaaminen ja työelämävalmiudet todetaan riittäväksi. Työnhakukeskustelun aikana asiakkaalle tarjotaan joko avoimilta työmarkkinoilta työtä, työtarjoajien tai esittelyjen kautta. Työhaun tukemiseksi omavalmentajat tarjoavat asiakkailleen työmarkkinoille paluun tukemiseksi työkokeilua tai palkkatuetta työtä tai tukea työnhakuun liittyvien työnhakuasiakirjojen päivittämiseksi tai tukea sähköiseen työnhakuun.

Kuvio 3. Pyrkii kuvastamaan omavalmentajien kokemuksia palveluohjauksesta, kun asiakas tarvitsee lisää osaamista työllistyäkseen avoimille työmarkkinoille.

Palvelutarpeen määrittellessä asiakkaan tarvitsevan osaamiseensa lisää tukea, tarjoaa omavalmentaja asiakkaalle koulutusmahdollisuuksia työvoimakoulutuksena tai ammatillisten oppilaitoksien kautta. Ura- ja koulutusvaihtoehtojen selkeyttämiseksi asiakkaalle voidaan tarjota työkokeilua, ryhmämuotoista uravalmennusta tai yksilöohjauksena toteutuvaa ammatinvalintapsykologin ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelua. Osaamisen kehittämiseksi asiakasta voidaan tukea myös palkkatuetun työn tai oppisopimuskoulutukseen liittyvän palkkatuen avulla.

Kuvio 4. Pyrkii kuvastamaan omavalmentajien esiin tuomaan palveluohjausta, kun asiakas tarvitsee tukea terveydentilanteen selvittelyihin, sosiaalista tukea tai tukea terveydentilanteen johdosta työhön paluun tukemiseksi tai uusien ura- ja koulutusvaihtoehtojen selkeyttämiseksi.

Asiakkaan työnhakuhaastattelussa terveydellisten rajoitteiden, työ- ja toimintakyvyn tai sosiaalisen tuen tarpeen noustessa esille. Kuvio 4. pyrkii kuvastamaan asiakkaan palvelutarpeen mukaista ohjausta, jossa asiakas ohjataan joko työ- ja toimintakykyyn liittyvien epäselvyyksien tai terveydentilaan liittyvien rajoitteiden vuoksi työttömien terveystarkastukseen julkisen terveydenhuollon palvelujen- tai arviointien käynnistämiseksi tai työeläkelaitoksien tai Kelan ammatillisiin kuntoutuspalveluihin. Palvelutarpeen arvioinnissa asiakas ohjataan sosiaalisen tuen tarpeen tullessa ilmi sosiaalipalveluihin tarkempaa arviointia ja ohjausta varten.

Kuntouttava työtoiminnan palveluohjauksen tarve nousee omavalmentajien kokemuksen mukaan esille, kun asiakas ei kykene joko henkilökohtaisen elämäntilanteen, terveydellisten syiden vuoksi osallistumaan muihin palveluihin.

Suominen ym. (2007) mukaan lähtökohtaisesti asiakkaan kuntoutumisen palvelut asettuvat siinä kohden kysymykseen, kun asiakas ei kykene joko terveydellisten rajoitteiden vuoksi työllistymään tai hänen elämänhallintansa on sellainen, että asiakas ei hyödy julkisista työllistymistä edistävästä palveluista vaan tarvitsee ensisijaisesti terveydentilansa tai elämänhallintaansa liittyvien ongelmien vuoksi erityistä tukea, jolloin asiakkaan palvelutarve on

ensisijaisesti terveyden- tai sosiaalihuollon palveluissa. (Suominen & Tuominen 2007, 5).

5.1.2 Moniammatillinen yhteistyö

Omavalmentajat kohtaavat työssään eri elämäntilanteessa sekä erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita ja vastaavat palveluprosessin käynnistämisestä sellaisten asiakkaiden kohdalla, jotka tarvitsevat yksilöllisempää tai monialaista tukea ja ohjausta, neuvontaa, työ ja toimintakyvyn kartoittamista tai tutkimuksia asiakkaiden työmarkkina- ja valmiuksien kehittämisessä. Omavalmentajat huolehtivat tarvittavien selvityksien, kuten asiakkaan sosiaalisen tuentarpeen tai työ- ja toimintakykyyn liittyvien selvityksien kartoittamisesta työnhakukeskusteluja asiakkaiden kanssa toteuttaessaan ja käynnistävätkin tarvittaessa terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut ja moniammatillisen yhteistyön asiakkaan tilanteen edistämiseksi.

Omavalmentajien kokemuksen mukaan moniammatillista yhteistyötä tehdään ensisijaisesti kunnan sosiaalityön eri toimijoiden, kuten kunnan sosiaalityöntekijöiden- ja ohjaajien sekä kuntouttavan työtoiminnan ohjaajien kanssa. Terveydenhuollon kanssa tehtävä yhteistyö liittyy asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn selvittämiseen. Yhteistyötä omavalmentajat tekevät myös julkisen työllistymistä edistävien palveluntuottajien kanssa, jossa yhteistyö näyttäytyy asiakkaan siirtyessä palveluun ja palvelun jälkeen tarpeellisten tietojen vaihtoina.

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa omavalmentajien mukaan vuorovaikutuksellista yhteistyötä asiakkaan palvelutarpeen mukaisten yhteistyöverkostojen kanssa ja edellyttää eri toimijoiden tieto- ja näkökulmien yhteen saattamista. Yhteistyöverkoston avulla voidaan asiakkaalle räätälöidä tarpeen mukaan sellaisia ratkaisuja, jotka edistävät asiakkaan työllistymistä tai kuntoutumiseen liittyviä palvelumahdollisuuksia- tai ratkaisuja.

Moniammatillista yhteistyötä kuvastaa hyvin asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan palvelu, jossa omavalmentaja, kunnan sosiaalityöntekijä toimivat yhdessä asiakkaan verkostossa asiakkaan palveluohjaajina ja tekevät yhteistyötä eri julkisen toimijoiden, kuten terveydenhuollon, Kelan ja kuntouttavan työtoiminnan ohjaajien kanssa.

Omavalmentajat kokivat, että asiakkaan moniammatillisen yhteistyön tarve nousee esiin etenkin työnhakukeskustelujen aikana tehtyjen keskustelujen, havaintojen sekä asiakkaan aikaisempien URA- asiakastietojärjestelmän kirjauksien kautta. Asiakkaan palvelutarve moniammatilliseen yhteistyöhön peilautuu kokemuksiensa mukaan asiakkaan työmarkkinavalmiuksien, tuen tarpeen sekä asiakkaan itsensä tuottamien tavoitteiden mukaisesti.

Asiakkaiden ohjaamiseen liittyvien keskustelujen kautta omarooli näkyy esimerkiksi siinä, miten huomaan onko se asiakkaan työllistyminen näkyvillä. (H5).

Kyllä se tarve siinä keskustelun aikana paljastuu asiakkaan omasta puheesta, toki kun katsoo vielä Ura- merkinnät. Jos koen siinä hetkessä, että mun ei kannata asiakasta ohjata asiakasta palveluun tai en näe, että asiakkaan työllistyminen olisi siinä lähitulevaisuudessa nähtävillä. (H5).

5.2 Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteet.

Omavalmentajien kokemuksiensa mukaan kuntouttava työtoiminta on asiakkaalle viimesijainen palvelukokonaisuus työmarkkinoille paluun tukemiseksi, kun muut, kuten työmahdollisuudet tai julkiset työllistymistä edistävät palvelumahdollisuudet on kartoitettu tai kokeiltu.

Onhan siellä sellaisia tosi moninaisia tilanteita ja on se tosiaan sellainen viimesijainen palvelua. (H2).

Kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuu haastattelujen perusteella asiakkaita, jotka kokevat kuntouttavan työtoiminnan hyvänä väylänä kiinnittyä pitkittyneen työttömyyden jälkeen takaisin työelämään.

Asiakkaat kokevat, että kuntouttava työtoiminta on heille ihan aidosta sellainen väylä sinne työelämään ja ihan parhaimmillaan niin saattaa käydäkin. (H2).

Kokemuksien mukaan kovinkaan moni kuntouttavan työtoiminnan henkilöasiakkaista ei olisi kuitenkaan suoraan siirtymässä avoimille työmarkkinoille.

Yritin miettiä tuossa aiemmin, että kuinka moni asiakkaista on työllistynyt kuntouttavan työtoiminnan jälkeen, ei kovinkaan moni. (H4).

Asiakkaat, jotka ovat motivoituneita jo kuntouttavan työtoiminnan palveluun siirtyessä, ovat myös huomattavasti positiivisempia ja tavoitteellisempia, joka edistää omavalmentajien kokemuksien mukaan työkokeiluun, palkkatuettuun työhön tai työllistymistä edistävään palveluun osallistumista kuntouttavan työtoiminnan päättyessä.

Mulla ei ole ainakaan ollut sellaista kokemusta, että avoimille työmarkkinoille kovinkaan moni kuntouttavan työtoiminnan asiakas olisi menossa ihan yrityksiin työhön. Palkkatuettuun työhön kylläkin kolmannelle sektorille. (H5).

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että asiakkaiden työllistymisen haasteisiin vaikuttavat ensisijaisesti mielenterveys, päihdeongelmat tai fyysiset terveydelliset tekijät.

Haasteet liittyvät terveyteen, psyykkiseen- tai fyysiseen terveydentilaan. (H1).

Mielenterveys- ja päihdeongelmat on kuitenkin se kaikista suurin, mikä näkyy. (H5).

Asiakkaiden mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä monenlaiset fyysiset tai sosiaaliset tekijät näyttäytyvät palveluohjauksen näkökulmasta erityisenä haasteena työllistymis- ja tai aktivointisuunnitelmassa jatkosuunnitelmien pohjimiseen, kuten työhön, työkokeiluun tai opintoihin siirtymiseen. Päihdeongelmat näyttäytyvät useasti omavalmentajien kokemuksien mukaan mielenterveyteen liittyvien ongelmien yhteydessä.

Kyllä se aika haastavaa on työnhaun suhteen, jos sillä asiakkaalla on ongelmia mielialaan liittyen tai masennusta. (H3).

Osalla asiakkaista on vähän sellaisia epärealisteja ajatuksia ja osa ei sen kuntouttavan työtoiminnankaan kautta tai sen jälkeenkään tavallaan ole vielä siinä pisteessä, että olisi opinnot tai työkokeilukaan vielä ajankohtainen. (H5).

Asiakkailla on myös omavalmentajien kokemusten mukaan näköalattomuutta tai haluttomuutta pohtia omia jatkomahdollisuuksiaan kohti työmarkkinoita. Näköalattomuus voi haastattelujen perusteella pohjautua asiakkaiden aiemmista elämäntilanteista- tai muutoksista, kesken jääneistä koulutus- ja uravaihinnoista tai toteuttamatta jääneistä henkilökohtaisista unelmista. Asiakkaiden usko omiin mahdollisuuksiin tai kykyihin on voinut mureutua jo nuoruuden aikaisista negatiivisista kokemuksista, jotka vaikuttavat aikuisiällä omien kykyjen luottamiseen.

On sellaisia asiakkaita, joilla on sitä näköalattomuutta edelleen. Asiakkailla on vähän sellaisia epärealisteja ajatuksia ja osa ei sen kuntouttavan työtoiminnankaan kautta tai jälkeenkään näe, että olisi opinnot tai työkokeilukaan vielä ajankohtainen. (H5).

Omavalmentajat nostivat esiin asiakkaiden suhtautumisen ongelmana tunnistaa omaa terveydentilannettaan. Ongelmaksi koettiin, että asiakkaat voivat kieltää omaa terveydentilannettaan ja kokea olevansa täysin työkykyisiä, joka haastaa omavalmentajia jatkosuunnitelmien tai palveluohjauksen suunnittelussa.

Asiakkaan kokevat olevansa täysin työkykyisiä ja kokevat etteivät heitä ymmärretä tai heitä ei osata käsitellä. (H5).

Asiakkaissa on niitä kieltäjiä, jotka kokevat, ettei terveydentila ei kuulu kenelläkään muulle kuin itselle tai terveydenhuollolle. Se on vissiin joku suojautumismekanismi. (H1).

Asiakkaiden omat ajatukset tai tavoitteet ovat omavalmentajien mielestä tärkeitä tekijöitä jatkosuunnitelmia laadittaessa. Asiakkaiden omat ajatukset työhön tai palveluun siirtymiseksi voivat olla myös tuottoisia ja edistää työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumista. Kuitenkin asiakkaiden henkilökohtaiset työelämävalmiudet tai työ- ja toimintakykyyn liittyvät rajoitteet voivat olla

riittämättömiä ja tarkoittaa työn, työllistymistä edistävän palvelu tai koulutuksen keskeytymistä. Asiakkaiden omat utopistiset ajatukset omista mahdollisuuksistaan tai koetusta työkyvystään voivat puolestaan aiheuttaa vaaratekijöitä työhön tai työllistymistä edistävään palveluun osallistumiselle. Omavalmentajien kokemusten mukaan, jos asiakkaalle rakennettu palvelukokonaisuus ei ole suhteessa työ- ja toimintakykyyn riittävä, on vaaratekijänä asiakkaan oman motivaation laantuminen sekä työmarkkinoille paluun tukemisen keskeytyminen.

Asiakkailla on monesti itsellään sellaisia utopistisia tavoitteita omiin työllistymisen mahdollisuuksiin, omista kyvyistä, ajatuksista ja he rajaavat myös hyvin paljon sellaisia palvelumahdollisuuksia pois, jotka heitä voisivat viedä eteenpäin tai auttaa työllistymisessä. Eivät halua ehkä alentua palveluiden tasolle. (H4).

Tamminen & Solin (2014) toteaaakin, että tilanteissa, joissa asiakas on siirtymässä kohti työelämää voi tuottaa yksilöllisiä fysiologisia oireita ja aiheuttaa stressitilanteita, koska valmiudet työelämäänsä siirtymiselle voi vielä tuntua hallitsemattomilta, voi asiakas valita tai asettaa itselleen mieluummin sellaisen reitin, jossa uskoo omien kykyjensä mukaan pärjäävänsä. Toisaalta asiakkaat, joilla on psyykkisiä tai sosiaalisia työ- ja toimintakykyyn liittyviä haasteita, voi aiheuttaa palveluohjauksen toteuttamiselle sellaisia tilanteita, ettei asiakas pysty vastaamaan häneen kohdistuvia vaatimuksia tai odotuksia. (Tamminen & Solin 2014, 89).

Omavalmentajien haastatteluissa nousi esiin keskustelu asiakkaiden osaamisen kehittämisen tarpeet. Koettiin, että useammalla kuntouttavan työtoiminnan asiakkailla on joko jäänyt ammatillinen koulutus kesken tai koulutusta ei ole koskaan aloitettu. Omavalmentajien kokemusten mukaan asiakkaiden koulutamattomuus ja omat henkilökohtaiset- ja opiskeluvälmiudet voivat vaikuttaa merkittävästi koulutukseen siirtymiseen. Useat asiakkaat kokevat ammatillisen koulutuksen negatiivisena asiana.

Koulutusasioista on se negatiivinen kokemus siellä ja he ajattelevat, että eivät enää lähde sinne istumaan. (H4).

Osa omavalmentajista nosti esiin myös asiakkaiden aikaisemmat kokemukset kiusaamisesta kouluajoilta, jotka ovat voineet vaikuttaa nuoruuden kehitykseen. Tamminen & Solin (2014) tuo esiin, että pitkittyneet tai selvittämättömät menneisyyden ongelmat voivat vaikuttaa asiakkaan jaksamiseen ja omien tavoitteidensa toteuttamiseen aikuisiällä. Kiusaamiseen, häirintään tai muu kohdistuva vastuuton käyttäytymistapa on voinut vaikuttaa yksilöön ja olla vahingollinen esimerkiksi turvaton ympäristö on voinut luoda pelkoa ja ahdistusta ja luoda psykologisesti turvattomuuden tunteita. (Tamminen & Solin 2014, 65).

Asiakkailla on vakavampiakin pitkään jatkuneita ongelmia, kuten kiusaamiskokemuksia, jotka ovat murentaneet asiakkaan psyykettä aika lailla ja jopa tehokkaasti sieltä päiväkotikäisestä lähtien ja heidän on vaikea nähdä eteenpäin. Menevät vaan sinne, minne heidät ohjataan. (H1).

Huomio kiinnittyi omavalmentajilla myös asiakkaiden velkoihin. Asiakkaiden velat tai haastava muu taloudellinen tilanne voivat olla esteenä avoimille työmarkkinoille siirtymisessä. Monella asiakkaalla on omavalmentajien kokemusten mukaan pelkona ansioiden menetys. Työhön siirryttäessä ulosottolain perusteet palkan ulosmittaamiselle on monelle asiakkaalla iso asia. Ulosottolain mukainen suojaosuus ei omavalmentajien kokemusten mukaan kannusta riittävästi asiakkaiden työelämäänsä siirtymistä, vaan passivoi asiakasta jäämään Kelan etuuksien piiriin. Passivoitumiseen vaikuttaa lisäksi totuttu tulotaso tai pelko vapaa-ajan menetyksestä.

Velat on yksi merkittävä tekijä. Vaikka olisi kuinka hyvät valmiudet, mutta kun se velka taakka on siellä, niin se eteenpäin siirtyminen on älyttömän vaikeaa. (H1).

On totuttu siihen tiettyyn matalaan turvalliseen olotilaan, matalaan tulotasoon ja osattu sopeuttaa se elämä sen mukaisesti. (H1).

Koetaan, että tää on helppo, mukava elämä, ei ehkä rikas elämä, mutta kuitenkin tietty vapaus olla ja mennä mielensä mukaan. (H1).

5.3 Haasteet kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessissa

Lähes kaikki omavalmentajat nostivat esiin rakenteellisia ongelmia kuntouttavan työtoiminnan asiakasprosessissa. Omavalmentajien haastattelujen perusteella jäi vaikutelma, että omavalmentajien henkilökohtainen tuki ja luottamuksellinen asiakassuhde asiakkaan työllisyyden hoidossa häviää kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessin ajaksi. Omavalmentajat kokivatkin oman roolinsa jäävän passiiviseksi, kun asiakas ohjataan aktivointisuunnitelmassa kuntouttavaan työtoimintaan.

Kun se seurantavastuu on siellä sosiaalitoimella, niin se on todella paljon sitten siellä sosiaalitoimella ja tuntuu, että me jäädään vähän sivuun, kun se pitäisi olla koko matkalla. (H4).

Ajattelen, että sen kuntouttavan työtoiminnan aikana omavalmentajan roolin pitäisi olla aika vahva tai, että se olisi vahvempi kuin tällä hetkellä. Koska nyt tapaan aktivointisuunnitelmassa asiakkaan, seuraavan kerran nivelvaiheen aktivointisuunnitelmassa, ellei ole erityistä tilannetta. (H1).

Omavalmentajan passiivinen rooli kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessin aikana näyttäytyy omavalmentajien mielestä huonona yhtälönä. Kuntouttavan työtoiminnan aikana luottamuksellinen asiakassuhde työnhaun tukijana häviää ja palvelun ajalta ei asiakkaan tilanteesta saada riittävää tietoa. Tiedon puute haastaa omavalmentajien kokemuksen mukaan asiakkaan jatkosuunnitelmien rakentamista, kun kuntouttava työtoiminta asiakkaalla päättyy. Parhaimmillaan tiedonpuutteen kokemukset näyttäytyvät kuntouttavan työtoiminnan jälkeen järjestetyssä aktivointisuunnitelmassa, jossa asiakkaan seuraavaa palveluasikelta pitäisi miettiä kohti työllistymistä.

Jos nyt ajatellaan, tätä omavalmentajuutta, niin onhan sen luottamuksen rakentaminen helpompaa, jos ollaan mukana asiakkaan palvelussa ja ei olisi mitään ongelmaa niihin aksuihin osallistua, kun tietää enemmän. (H2).

Kun tulee palautusilmoitus ja kuntouttavan työtoiminnan jatkoilmoitus, niin eihän meillä ole välttämättä tietoa siitä, miten siellä asiakkaalle kuntouttavassa työtoiminnassa menee. (H2).

Omavalmentajat kokivatkin, että kuntouttavan työtoiminnan aikaiset tavoitteet tai asiakkaiden ongelmat selviävät vasta aktivointisuunnitelman laatimistilaisuudessa, kun kuntouttavan työtoiminta päättyy.

Jos asiakkaalla on edelleen ongelmia työnhaun suhteen tai muita, vaikka mielialaan liittyvää tai masennusta, niin kyllähän se aika haastavaa on alkaa miettimään, että mihin löytyisi tälle jatkopaikka, olisiko koulutus tai joku työkokeilu ja niissäkin pitäisi miettiä se asiakkaan jaksaminen, ettei liian isoa asiakas haukkaa kerralla. (H3).

Lähes kaikki haastateltavat omavalmentajat kokivat kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessin vaativan muutoksia. Koettiin oman nykyisen roolin muutos tarpeelliseksi. Aktiivinen rooli asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessin aikana tarkoittaisi omavalmentajan osallistumista kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessiin kattavammin ja mahdollistaisi omavalmentajien mukaan tiedonsaantia asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan ajalta paremmin. Aktiivinen rooli pitäisi myös yllä asiakkaan kanssa rakennettua luottamuksellista asiakassuhdetta ja aiemmin luotu henkilökohtainen työnhaun tukijan rooli pysyisi omavalmentajien mukaan asiakkaalla ja auttaisi palvelun siirtymävaiheessa asiakasta oikeaan palveluun oikeaan aikaan.

Kyllä mun mielestä työskentelyn pitäisi olla enemmän aktiivisempaa kuntouttavan työtoiminnan aikana, et se ei ehkä riitä, jos sieltä tulee työntekijältä viestiä pari viikkoa ennen, että pidetäänkö nyt nivelvaiheen aktivointisuunnitelmaa, että nyt tää asiakkaan kuntouttava työtoiminta olisi loppumassa. (H2).

Jos me lähtökohtaisesti sovitaan aksu vähän siltäkin pohjalla, että se 2 vuotta palvelussa on tullut täyteen, niin se on jo eka moka, niin eihän se voi olla siinä kohtaa, meidän olisi pitänyt tavata jo paljon aikaisemmin asiakkaan kanssa. (H4).

Omavalmentajat näkisivät omasta osaamisestaan olevan hyötyä työllisyyden asiantuntijana kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessin aikana. Omavalmentajilla on tarvittava tietoa alueen työmarkkinatilanteesta, työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntijuutta työttömyysturvan vaikutuksista

palveluista työhön siirryttäessä. Tarvittava tieto työmarkkinoista ja palvelukonaisuuksia mahdollistaisi asiakkaiden tukemisen jo kuntouttavan työtoiminnan palvelun aikana ja omavalmentajat olisivat myös tietoisia asiakkaan omista toiveista ja tavoitteista kattavammin jo palvelun ajalta.

Omavalmentajat toivovatkin kuntouttavan työtoiminnan palveluprosessiin enemmän asiakkaan jatkosuunnitelmien huomioimista.

Pitäisi miettiä siellä kuntouttavan työtoiminnan aikana niitä jatkoja, eikä vasta siinä nivelvaiheen aikana. Siinä pääsee myös vähän kärryille asiakkaan omista toiveista ja tavoitteista. (H5).

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Talentian eettiset ohjeet (2017) kerrotaan eettisestä harkinnasta, joka ulottuu kaikkeen sosiaalialan ammatilliseen työhön. Eettinen harkinta koskee kaikkea sosiaalialan työtä, ja työssä vastaamme itse omista eettisistä valinnoista, joita kohtaamme päätöksiä tehdessämme. (Talentia 2017).

Opinnäytetyötä varten laadittiin Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajille tutkittavan informointikirje (Liite 1.) sekä suostumuslomake (Liite 2.). Yksityisyyden suoja ja tietosuoja ovat tärkeitä eettisiä periaatteita tutkimuksia toteutettaessa. Tutkittaville sanoitettiin myös haastattelujen alussa tutkimuksen anonyymisyys sekä nauhoitusten tuhoaminen, joka mielestäni lisäsi luottamuksellista tutkimuksen toteuttamista.

Vilka (2015) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä on luotettava, kun tutkimuksen kohde ja saatu materiaali eivät ole vaikuttaneet epäolennaisesti tutkimuksen tuloksiin. Tutkimuksen toteuttamisessa tärkeää on suunnitelmallisuus. Hyvin suunnitelma on puoliksi tehty ja luo tutkimukselle uskottavuutta ja laadukkuutta. Tutkimuksen toteuttamisessa tärkeää on pyrkiä refleктоimaan tutkimuksen ilmiö suhteessa tutkimuksen vastauksiin. Tutkimuksen laatijana vastaan viime kädessä luotettavuudesta. (Vilka 2015, 196).

Haastattelua toteutettaessa on aina olemassa riskejä kysymyksien väärin ymmärtämiselle. Vaikka Vilka (2015) toteaaakin, että aina ei ole väliä, missä

järjestyksessä kysymyksiä haastateltavalle esitetään, tulee tutkijan osata tulkita haastattelutilanteessa kysymyksen ymmärrettävyys. Tutkijan on myös huomioitava, että tutkijan omat liialliset ennakkokäsitykset tutkimusteemojen aiheiden avaamisesta voivat vaikuttaa saatujen vastauksien laatuun, jolloin tutkittaville voi syntyä tunteita, että esitettyihin kysymyksiin tulisi vastata odotetulla tavalla. Luotettavuutta tulisikin pohtia kysymyksen asettelun ja haastattelun suhteen hyvin tarkasti, jotta haastattelutilanne ei tuota tulkintaongelmia tai riskejä. (Vilkkä 2015, 127).

Pidin tärkeänä Opinnäytetyön haastattelun vastauksien analysoinnissa, että laatu ja aineiston riittävyys tutkimusongelmaan nähden vastasi tavoitetta. Omavalmentajat haastattelujen aikana olivat selkeästi innostuneita haastattelun teemoista ja kokivat merkitykselliseksi oman työnsä sanoittamisen sekä työn kehittämisen. Omavalmentajien kokemuksellinen tieto auttoi tuottamaan laadukasta materiaalia tutkimusongelman selvittämiseksi. Vilkkä (2015) toteaaakin laadullisen tutkimusmenetelmän toteutuksessa tärkeäksi, että tutkimuksen tavoitetta ei tulisi määrittää saatujen haastattelujen määrä, vaan kerätyn materiaalin laatu. Tärkeää on aineiston riittävyys tutkittavan asian ymmärtämiselle ja teoreettisten käsitteiden luomiselle. (Vilkkä 2015, 150).

Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi mielestäni se, että tutkijana minulla itselläni on usean vuoden kokemus pitkäaikaistyöttömien työnhakija-asiakkaiden työllisyyden hoidon työtehtävistä sekä työni kautta kattavaa kokemusta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymiseen liittyvistä haasteista. Luotettavuutta arvioidessani tuli ottaa huomioon oma roolini tutkijana, koska haastateltavat olivat entuudestaan tuttuja työelämän kautta ja haastateltavat joutuivat pohtimaan omaan työtään ja siinä esiintyviä ongelmia.

Tutkimuksen tulokset ovat käytettävissä Lahden seudun Kuntakokeilun asiakastyön kehittämiseen.

7 POHDINTA

Tutkimuksen tekeminen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteiden sekä omavalmentajan työnkuvan ympärillä oli mielenkiintoista sekä haastavaa. Haasteellista on ollut tutkia omavalmentajien työtä, koska työn vaatima laajuus pitää sisällään valmentamista, asiantuntijuutta sekä vironomaisena työskentelyä, jonka vuoksi työn suoraviivainen tulkinta oli hankalaa.

Teoreettisen viitekehyksen luominen tutkimukseen omavalmentajana työskentelystä toi myös haasteita, koska työkuva on varsin uusi ja aikaisempaa tutkittua tietoa ei ole kovinkaan merkittävästi saatavilla.

Opinnäytetyöni tutkimuksen toteuttamiseksi tuli ensin selvittää omavalmentajien työnkuvaa, miten omavalmentajat asiakastyössään kohtaavat asiakkaansa ja pitävät yllä henkilökohtaista ja luottamuksellista asiakassuhdetta, miten omavalmentajat arvioivat asiakkaan palvelutarvetta ja toteuttavat tämän pohjalta asiakkaansa kanssa työnhakukeskusteluja sekä palveluohjausta yhteistyössä kunnan sosiaalityötä tekevien työntekijöiden kanssa.

Omavalmentajat toimivat merkittävässä roolissa Lahden seudun Kuntakokeilun työllisyysverkostossa ja ovat tiiviisti mukana pitkäaikaistyöttömien työnhakija-asiakkaiden työllistymisen edistäjinä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessi tukee osana asiakkaiden avoimille työmarkkinoille pääsyä, ja omavalmentajat lähtökohtaisesti työssään toimivat henkilöinä, jotka ohjaavat asiakkaitaan kohti avoimia työmarkkinoita työllistymistä edistäviä palvelumahdollisuuksia hyödyntäen.

Haastattelututkimus menetelmänä antoi mielestäni tutkimukseen sellaisia elementtejä, joita ei esimerkiksi määrällisenä tutkimuksena olisi voinut saavuttaa. Haastatteluja litteroitaessa tekstimuotoon, aikaa meni jokaisen haastattelun jälkeen noin 1,5 tuntia ja litteroitua tekstiä syntyi jokaisen valmentajan kohdalla noin 2–3 sivua. Haastatteluteemojen vaiheistaminen ja hahmottaminen tekstien keskeltä oli vaiheena työläs, koska omavalmentajien esiin nostamat teemat linkittyivät toisiinsa monessa kohtaa ja toivat tältä osin haasteita vastauksien teemoittamiseen. Omavalmentajien vastauksien tulkintaa tuki oma

työkokemus työllisyyden hoidon työtehtävissä, joka auttoi jäsentämään ja tulkitsemaan saatua haastattelumateriaalia.

Tutkimuksessa käytetty dialoginen keskustelumenetelmä auttoi mielestäni tuomaan hyvin esiin omavalmentajien kokemuksia omasta työstään sekä kokemuksia kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteista. Tiedon keruuta mielestäni tuki myös se, että olin haasteltaville tuttu työelämän kautta ja haastateltavien ei tarvinnut pohjustaa omia vastauksiaan laajemmin. Opinnäytetyön haastattelujen teemat ja tutkimukseen asetetut haastattelukykyt tarjosivat kokemusten läpikäymisen haastateltavien oman työn osaamisen kautta ja omavalmentajien erilaiset kokemukset toivat tutkimukseen myös kaivattua ja laajempaa näkökulmaa.

Omavalmentajien esiin tuomat kokemukset omasta työstään sekä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden haasteista saivat minut pohtimaan myös omaa työtäni, mikä mielestäni asiakastyössä toimii ja missä tulisi omaa työtäni vielä kehittää. Koen myös haastateltavien saaneen tutkimuksen aikana omaan työhönsä uusia näkökulmia sekä kehittämisen kohteita. Hetkellinen pysähtyminen omaan työhön ja työn sisältämiin eri vaiheisiin luo mielestäni tarpeellisia pohdintoja oman työn kehittämiseen.

Lahden seudun Kuntakokeilussa työskentely omavalmentajana on käsitteenä suhteellisen uusi, josta ei ole kovinkaan merkittävästi tutkimustietoa saatavilla. Arnkil ym. (2019) toteaa samoin kuin tutkimukseen osallistuneet omavalmentajat, että omavalmentajan työ tarkoittaa asiakkaan henkilökohtaista ja kokonaisvaltaista tukea, jossa korostuu asiakkaan kohtaamisen merkitys sekä asiakkaan kokonaisvaltaisen elämäntilanteen kartoittaminen. Tutkimuksien tulokset eivät tarjoa kuitenkaan yksiselitteistä kuvaa siitä, mitä kaikkea omavalmentajien tulee asiakastyössään hallita. Tutkimuksessa pyrin avaamaan tätä omavalmentajana työskentelyn kokonaisuutta omavalmentajien kokemusten kautta. (Arnkil ym. 2019, 37).

Kuntakokeilun asiakasohjaustyöhön asettama toimintapa on työnhakija-asiakkaalle tarjottava henkilökohtainen ohjaus ja vuorovaikutuksellisuus. Tutkimuksen tuloksien mukaan omavalmentajien työ vaikuttaa asettuvan hyvin Lahden seudun Kuntakokeilun tavoitteisiin. Tavoitteet asiakkaan henkilökohtaisena

tukija ohjauksen ja vuorovaikutuksellisuuden ympärillä näyttäytyy positiivisena asiakastyön eri vaiheissa ja tukee asiakasta palvelutarpeen mukaisten palvelujen välillä ja siirryttäessä palvelusta työhön. Omavalmentajat pyrkivät omalla työllään tukemaan, kannustamaan ja löytämään sellaisia ratkaisuja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen mahdollisuuksiin, jotka voisivat kantaa asiakkaita kohti työelämää. Laadukkaan palveluohjauksen toteuttamiseksi omavalmentajien tulee tuntee asiakkaan tilanne työelämävalmiuksien, osaamisen, sekä työ- ja toimintakyvyn osalta kattavasti, jotta palveluohjaus ja sen rinnalla toteutettava henkilökohtainen tuki olisi mahdollista toteuttaa oikea-aikaisesti ja laadukkaasti.

Asiakkaan palvelutarpeen arviointi vaikuttavaa paljon siihen, miten paljon omavalmentajat omaa työpanostaan käyttävät asiakasta kohden ja millaisia palvelumahdollisuuksia voidaan tarjota työllistymisen edistämiseksi. Asiakkaat, jotka ovat menossa kohti työelämää voivat tarvita tukea ja tietoutta työnhakuunsa ja työttömyysturva-oikeuden vaikutuksien sanoittamista siirryttäessä palveluissa eteenpäin. Laajempi henkilökohtainen palveluohjaus nousee esiin kattavammin sellaisten asiakkaiden kohdalla, joilla on pitkittyneen työttömyyden vuoksi työelämään siirtymiseksi osaamisen kehittämisen tarvetta tai he tarvitsevat työ- ja toimintakyvynsä lisää arviointeja ja tukitoimia. Laajempi henkilökohtainen palveluohjaus edellyttää omavalmentajilta kykyä työskennellä moniammatillisesti asiakkaan eri verkostojen toimijoiden kanssa.

Asiakkaiden tilanteet ovat kuitenkin aina yksilöllisiä ja siksi palvelutarpeen arviointi kattavasti ja kokonaisvaltaisesti on tärkeää oikean palveluohjauksen toteuttamiseksi. Esimerkiksi jos vaiheistetaan asiakkaat työhön siirtyviin, osaamisen kehittämisen tarpeessa oleviin ja sosiaali- ja terveydenhuolto- tai Kelan- tai työeläkelaitoksien palvelujen tarpeessa oleviin asiakkaisiin, niin voidaan ajatella asiakkaiden tuen tarpeiden ja palvelupolkujen olevan myös eri pituisia. Asiakkaiden erimittaiset palveluajat vaikuttavat paljon myös siihen, miten omavalmentajat käyttävät omaa aikaansa asiakkaidensa kanssa. Asiakas, jolla on ammatillinen koulutus ja kattava työhistoria ja työelämä tietous voi tarvita työhön siirtyessään omavalmentajalta vain työttömyysturvaan liittyvät viranomaistyötehtävät, kun taas asiakas, jolla on fyysisiä, psyykkisiä tai päihdeongelmaa voi tarvita moniammatillista yhteistyötä ja vaikuttaa tuen tarpeesta riippuen laajempaan ohjaustarpeeseen.

Omavalmentajan henkilökohtaista luottamuksellista asiakassuhdetta haastaa työttömyysturvaan liittyvät työtehtävät. Työttömyysturvan tarkoitus on turvata asiakkaan toimeentulo työttömyyden ajalta. Työttömyysturvan työtehtävät edellyttävät omavalmentajilta asiakkaiden työttömyysetuusoikeuden selvittämistä työstä siirryttäessä työttömäksi tai julkisten työllistymistä edistävien palvelujen ja koulutuksien välillä. Työttömyysetuusoikeuden selvittämisen ajalta maksaja, jolla tarkoitetaan Kelaa tai työttömyyskassaa, harkitsee maksatusten keskeyttämisestä. Keskeytyneet etuusoikeudet voivat luoda negatiivisia tunnetiloja asiakkailta palvelujärjestelmää kohtaan ja vaikuttaa luottamuksellisen asiakassuhteen ylläpitämiseen.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen haasteena on monenlaisia ongelmia, joista merkittävimpänä näyttäytyy mielenterveyteen tai päihdeidenkäyttöön liittyvät ongelmat. Laajat terveydelliset ongelmat vaikuttavat työmarkkinoille siirtymiseen sekä julkisiin työllistymistä edistäviin palveluihin tai koulutukseen osallistumiseen.

Myös asiakkaiden omat suhtautumiset myös siirtyä kohti työmarkkinoita tai osaamisen kehittämistä nousivat esille haastattelujen aikana. Kysymykseksi heräsi, miten paljon pitkittyneen työttömyyden seurauksena totuttu matala tulotaso tai koettu työkyky vaikuttaa asiakkaan omaan motivaatioon liikkua kuntouttavan työtoiminnan jälkeen eteenpäin. Sandelin (2014) mukaan pitkään jatkunut työttömyys, työ- ja toimintakykyyn sekä asiakkaan omaan suhtautumiseen liittyvät tekijät voivat helposti lannistaa ja luoda kokemuksia, ettei työllistyminen ole mahdollista. Turhautuminen omaan tilanteeseen voi aiheuttaa näköalattomuutta asiakkaille, jonka vuoksi osallistuminen työllistymistä edistäviin palveluihin voi olla kielteistä. (Sandelin 2014, 15).

Kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessin suurimmaksi ongelmaksi koettiin asiakastyöprosessin eriytyminen työllisyyden hoidon työtehtävistä. Omavalmentajien kokema rooli kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessin aikana ei tarjoa riittävää tietoa asiakkaan kuntoutumisen tilanteesta ja haastaa osaltaan kuntouttavan työtoiminnan päättyessä asiakkaiden jatkosuunnitelmien ja uusien tavoitteiden rakentamista asiakkaalle järjestetyssä aktivointisuunnitelman laatimistilaisuudessa.

Haastattelujen aikana kysymykseksi nousikin monen omavalmentajan kohdalla, että pystyykö kuntouttava työtoiminnan asiakastyöprosessi vastaamaan asiakkaiden tarpeeseen nykyisin olemassa olevilla palvelumahdollisuuksilla, jossa tuetaan asiakkaan arkea, työ- ja toimintakykyä sekä vahvistetaan tai tuetaan asiakkaan sosiaalista minuutta ja ympäristöä. Onko kuntouttava työtoiminta sellaisille asiakkaille oikea palvelumuoto, joilla on työ- ja toimintakyvyn suhteen laajoja rajoitteita tai työkyky merkittävästi alentunut suhteessa työmarkkinoille. Tulisiko jatkossa kehittää uusia palvelumuotoja sellaisille asiakkaille, jotka eivät hyödy kuntouttavan työtoiminnasta- tai työllistymistä edistävien palveluista?

Asiakkaiden mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä laajatkin työ- ja toimintakykyyn liittyvät rajoitteet vaikeuttavat puolestaan asiakkaiden jatko-ohjauksien suunnittelua ja niiden toteuttamista ja ovat suurenakin esteenä kuntouttavan työtoiminnan jälkeen avoimille työmarkkinoille työllistymiseksi sekä esteenä myös julkisiin työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumiseksi. Selkeää ratkaisua ei omavalmentajat nostaneet esiin, kuinka voisivat tukea asiakkaita siirtymään työhön. Tulisiko jatkossa tutkia kattavammin uusia palvelumalleja tai asiakastyöprosesseja sellaisille asiakkaille, jotka tarvitsevat edelleen kuntouttavan työtoiminnan jälkeen laajempaa tukea avoimille työmarkkinoille työllistymiseen?

Kysymykseksi nousi myös, että tulisiko jatkon suhteen myös pohtia omavalmentajien roolia aktiivisemmaksi kuntouttavan työtoiminnan asiakastyöprosessissa. Viranomaisroolissaan omavalmentajat pystyisivät tukemaan asiakkaita työhön, työllistymistä edistävään palveluun tai koulutukseen jo kuntouttavan työtoiminnan aikana kunnan sosiaalityön puolestaan tukiessa asiakkaan sosiaalisen tuen tarvetta. Sandelin (2014) mukaan kattavammalla eri toimijoiden kesken toteutettavalla yhteistyöllä, ohjauksella ja työntekijöiden keskeisten tietojen lisäämisellä voidaan vaikuttaa asiakkaan osallistumiseen kuntouttavan työtoiminnassa jaksoissa ja ohjata asiakasta näkemään myös omaa tilannettaan kuntouttavan työtoiminnan jälkeiselle ajalle. (Sandelin 2014, 18).

Sandelin (2014) mukaan asiakkaille asetetaan kuntouttavan työtoiminnalle jaksoille tavoitteita asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Yleisimmät tavoitteet

liittyvät asiakkaiden elämänrytmin kohentamiseen, sosiaalisen ympäristön lisääminen ja mielekkään työn ja tekemisen tuottamiseen. Tavoitteet kyllä toisaalta tukevat asiakkaiden sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamista ja tarjoavat mielekästä tekemistä arkeen, mutta tukevatko ne tarpeeksi asiakkaan siirtymistä pitkittyneen työttömyyden jälkeen kohti työelämään, varsinkin sellaisten asiakkaiden kohdalla, joilla on elämänrytmin muutokseen tarvetta sekä samaan aikaan työ- ja toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi eivät kykene kuntouttavassa työtoiminnassa useampaa päivää viikossa työskentelemään. (Sandelin 2014, 14).

Karjalainen ym. (2010) nostaa esiin, että kuntouttavan työtoiminnan jälkeen asiakkaiden siirtymät työllisyyspoliittisten tavoitteiden mukaisesti työelämään ovat harvinaisia, mutta toteaa kuntouttavan työtoiminnan toimivan kuitenkin asiakkaan hoidon ja kuntoutumisen apuvälineenä. Kuntouttava työtoiminta nähdäänkin enemmän asiakkaan hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjänä, joka Karjalainen ym. (2010) mukaan tarkoittaa toimenpiteenä olevan nykyisellään enemmänkin sosiaalipoliittista, kuin työllisyyspoliittista. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 3–4).

Asiakkaiden mielenterveys- ja päihdeongelmat vaikuttavat sen verran kattavilta ongelmilta, että asiakkaiden siirtymät työhön tai työllistymistä edistävään palveluun ei ole aina oikea-aikainen. Tulisiko jatkossa aktivointisuunnitelmaa laadittaessa pohtia sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuutta asiakasohjauksissa kattavammin. Sandelin (2014) nostaakin esiin, että sosiaalihuoltolakiin kirjatun veloitteen mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää sosiaalista kuntoutusta sitä tarvitseville. Sosiaalinen kuntoutus voisi olla etenkin sellaisille asiakkaille vaihtoehto kuntouttavan työtoiminnan tilalle, jotka eivät hyödy terveydellisten rajoitteiden ollessa laajoja tai heidän elämänhallintaitonsa eivät vielä vastaa tarpeeksi niitä vaatimuksia, että osallistuminen palveluihin olisi ajankohtaista tai ylipäätään mahdollista. Tulisiko jatkossa kuntouttavaan työtoimintaan ohjatessa asiakkailla olla näkymä työllistymiseen tai työllistymistä edistävään palveluun osallistumiseksi nähtävillä selkeämmin? (Sandelin 2014, 20).

Aktivointisuunnitelmassa omavalmentaja sekä kunnan sosiaalityöntekijä ovat velvollisia ohjaamaan asiakasta eteenpäin, vaikka asiakas olisikin

terveydellisten tekijöiden vuoksi osittain työkyvytön. Esimerkiksi laajojenkin terveydellisten ongelmien tai todettujen työkyvyttömyyden seurauksena asiakkaan työkykyä voidaan katsoa terveydenhuollossa tai työeläkelaitoksissa ja Kelalla olevan vielä jonkin verran jäljellä, jonka vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle pääseminen voi olla vaikeaa. Kun asiakkaalla on todettuja laajoja työ- ja toimintakykyyn liittyviä haasteita ja asiakas katsotaan työttömäksi työnhakijaksi, omavalmentajat ovat suurien haasteiden edessä, mitä työtä tai palvelua asiakkaille tarjota tai missä työssä asiakas kykenisi toimimaan.

Työttömyysturvalaki (1290/2002) 4§ mukaan työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että asiakkaan tulee hakea aktiivisesti työtä, koulutusta tai tarvittaessa hakeutua tai osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin etuutta saadakseen. Joutuvatko omavalmentajat tarjoamaan työ- ja toimintakyvyttö- mille asiakkailleen työtä tai palvelua työttömyysturvalain (1290/2022) mukaan työnhakijan velvollisuuksien vuoksi, vaikka asiakas ei selkeästi niistä hyödy? (Työttömyysturvalaki 1290/2002 4§).

LÄHTEET

- Arnkil, R. Spangar, T. Jokinen, E. 2019. Kohti laajaa työelämä- ihmislähtöistä työvoimapalvelujen ekosysteemiä – Pirkanmaan työvoima- ja yrityspalvelujen alueellinen tutkimus. Tampereen kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/PITKO_tutkimusra-portti.pdf [Viitattu 15.4.2022].
- Huuhka, I. Kankare, T. 2020. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//kuntouttavan_tyotoiminnan_saantokirja_palvelukohtainen_ohje_turku_2020.pdf [Viitattu 8.4.2022].
- Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70263/URN_ISBN_978-952-00-3457-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 25.3.2022].
- Karjalainen, J. Karjalainen, V. 2010. Kuntouttava työtoiminta- aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80039/4aa5eb26-0e0e-4dac-928e-4597d8c7a8d9.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Viitattu 1.12.2021].
- Kuntouttava työtoiminnan käsikirja. 2001. Työministeriö julkaisuja 289. Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70135/kuntouttava.pdf?sequence=1> [Viitattu 8.4.2022].
- Lahden seudun Kuntakokeilu 2021. Työllisyyspalvelut. Lahden kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/kaupunki-ja-paatoksen-tekotyollisyyspalvelut-kuntakokeilu/> [Viitattu 22.11.2021].
- Laki Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012).
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001).
- Laki työllisyyden edistäminen kuntakokeilusta (1269/2020).
- Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. Saarnio, T. 2011. Ammattina sosio-nomi. WSOYpro Oy.
- Sandelin, I. 2014. Kuntouttava työtoiminta asiakkaiden kokemana. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114912/URN_ISBN_978-952%E2%80%9393302-154-9.pdf?sequence=1 [Viitattu 16.4.2022].
- Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosi-aalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf [Viitattu 23.3.2022].

Suominen, S. Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus, portti itsenäiseen elämään. Pi-caset Oy, Helsinki.

Tammelin, M. 2010. Kokemuksia sosiaalipalveluista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80025/197ff535-0630-413d-bc64-c7c14a0ea3a3.pdf?sequence=1> [Viitattu 14.4.2022]

Tamminen, N & Solin, P (toim.): 2014. Mielenterveyden edistäminen työpaikalla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/115996/THL_OPA2014_032_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 27.3.2022].

Talentia. 2017. Eettiset ohjeet. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> [Viitattu 12.12.2021].

Terävä, E. Virtanen, P. Uusikylä, P. Köppä, L. 2011. Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2011. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Vaikeasti+ty%C3%B6llistyvien+tilannetta+ja+palveluita+selvitt%C3%A4v%C3%A4+tutkimus+19052011.pdf> [Viitattu 9.1.2022].

TE-palvelut. 2022. Työllistymistä edistävät palvelut ja kulukorvaus. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.te-palvelut.fi/tyonhakijalle/tukea-tyollistymiseen/tyollistymista-edistavat-palvelut-ja-kulukorvaus> [Viitattu 14.4.2022].

THL. 2019. Monialaista palvelujen yhteensovittamista tarvitsevien asiakkaiden sekä työ- ja toimintakyvyn tukitarpeiden tunnistaminen suomessa. Tutkimuksesta tiiviisti 51. PDF- dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138986/PAPATA_tuti-pohjassa_FI-NAL%20s.pdf?sequence=4 [Viitattu 11.1.2022].

THL. 2021. Mikä toimintakyky on? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on> [Viitattu 11.1.2022].

Tilastokeskus 2021. Pitkäaikaistyötön. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stat.fi/til/tyti/index.html> [Viitattu 15.1.2022].

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu painos. Tammi. Hansaprint Oy, Vantaa.

Työllisyyden kuntakokeilut. 2021. Työ- ja elinkeinoministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tem.fi/tyollisyyskokeilut> [Viitattu 1.12.2021].

Työttömyysaste. 2021. Lahdessa työttömyysaste syyskuussa. Lahti. WWW-dokumentti.fi. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/uutiset/lahdessa-tyottomyysaste-syyskuussa-149/> [Viitattu 15.12.2021].

Työttömyysturvalaki 1290/2002

A/Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021. Työllisyyskatsaus. Lokakuu 2021. Työ- ja elinkeinoministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163621/TKAT_Loka_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 15.12.2021].

B/ Työ- ja elinkeinoministeriö 2021. Työttömiä työnhakijoita marraskuussa 252 700. Saatavissa: <https://tem.fi/-/tyottomia-tyonhakijoita-marraskuussa-252-700> [Viitattu 9.1.2022].

C/ Työ- ja elinkeinoministeriö. 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemys Suomen työmarkkinoista. PDF-dokumentti. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161398/TEM_4_2019_TEM_n%C3%A4kemys_Suomen_ty%C3%B6markkinoista.pdf [Viitattu 30.1.2022].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. Bookwell, Juva.

TUTKIMUSTIEDOTE

1(1)

Pvm 1.2.2022

TUTKIMUSTIEDOTE**OMAVALMENTAJANA KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN ASIAKKAAN
PALVELUROSESSISSA****Opinnäytetyöntekijät**

Yhteyshenkilö tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä:

Pasi Pöllänen**Opinnäytetyön tarkoitus**

Lahden seudun kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia omavalmentajana työskentelystä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymisen edistäjänä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia kuntouttavan työtoiminnan henkilöasiakkaiden työllistymisen haasteista työllistyä avoimille työmarkkinoille ja miten omavalmentajana työskentely voisi tukea esiin nousseiden haasteiden keskiössä asiakkaiden työllistymisen mahdollisuuksia.

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Pyydämme sinua osallistumaan tähän opinnäytetyöhön. Sinulla on mahdollisuus tehdä kysymyksiä opinnäytetyöstä, kun olet perehtynyt tähän tiedotteeseen ja tiedotteen liitteenä olevaan tietosuojaselosteeseen, mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilötietoja. Tämän jälkeen sinulta pyydetään suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät osallistumisen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyä tietoa ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustuloksia ja kerättyä aineistoa käytetään ja hyödynnetään sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voida tunnistaa.

**SUOSTUMUS
OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISESTA**

**OMAVALMENTAJANA KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN ASIAKKAAN PALVELUROSESSISSA
Lahden seudun Kuntakokeilun omavalmentajien kokemuksia kuntouttavan työtoiminnan
henkilöasiakkaiden omavalmentajana työskentelystä.**

**Lahden seudun Kuntakokeilu, Lahti (Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoulu XAMK, sosiaaliala)
Pasi Pöllänen**

Olen lukenut ja ymmärtänyt saamani tutkimustiedotteen

Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöst. Ymmärrän, että tietojani käsitellään luottamuksellisesti. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiini.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani opinnäytetyöhön. Olen saanut riittävät tiedot oikeuksistani, opinnäytetyön tarkoituksesta ja sen toteutuksesta sekä opinnäytetyön hyödyistä ja riskeistä. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan opinnäytetyöhön.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan, että annan suostumukseni opinnäytetyöhön osallistumiseen.

Päiväys ja paikka

Tutkittavan allekirjoitus

Tutkittavan nimenselvennös

Opinnäytetyöntekijälle. Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta jäävät opinnäytetyöntekijän arkistoon. Tutkimustiedote ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Mikäli tutkimuksen kohteena on alaikäinen, mutta henkilötietoja ei kerätä, vanhemmille tai sosiaalityöntekijöille tms. annetaan tutkimustiedote sekä pyydetään suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta, mutta tietosuojailmoitusta ei ole välttämätöntä tehdä.

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Lahden kaupunki, Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalveluiden palvelupäällikkö Setälä Maria Majjastina

15.02.2022, 1/2022

Asianumero

8034/13.00.01.00/2021

Työllisyyspalvelut/tutkimusluvut 2021-2022

Päätös

Päätän myöntää tutkimusluvan Pasi Pölläselle sosionomiopintoihinsa liittyvään opinnäytetyöhön, jonka Pöllänen toteuttaa haastattelututkimuksena Lahden työllisyyspalveluiden kuntakokeiluorganisaatiossa. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkimuksen toteuttaja toimittaa yhden (1) kpl valmiita opinnäytteitä luvan myöntäjälle Lahden työllisyyspalveluiden käyttöön.

Perustelut

Pasi Pöllänen on hakenut tutkimuslupaa Sosionomi AMK - opinnäytetyötään varten. Opinnäytteen toteuttamisesta haastattelututkimuksena kuntakokeilussa on sovittu Pölläsen kanssa syksyllä 2021 Pölläsen toimiessa kuntakokeiluorganisaatiossa omavalmentajana. Haastattelut toteutuvat kevään 2022 aikana ja opinnäytteen on tarkoitus valmistua keväällä 2022.

Pölläsen opinnäytetyön aiheena on "Omavalmentajana kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan palveluprosessissa".

Pölläsen opinnäytteessä pyritään selvittämään, minkälaisia haasteita omavalmentajat ovat huomioineet kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan työllistymisessä ja palveluohjauksessa ja kuinka omavalmentajana voidaan näiden haasteiden keskiössä asiakasta tukea ja ohjata kohti

työmarkkinoita. Pölläsen opinnäytetyö tehdään XAMK:n (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu) ohjauksessa.

Lisätietojen antaja

Palvelupäällikkö Majastina Setälä, 044 482 6747, maria.setala@lahti.fi

Toimivallan peruste

Lahden kaupungin hallintosääntö

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Valitusviranomainen

Kaupunginhallitus

Julkaisupäivä

Ei julkaisua

Nähtävillölopaikka

Ei julkaisua

Saaja

Saaja

Päätös on lähetetty Pasi Pölläselle 16.2.2022 sähköpostitse

Tiedoksi

Työllisyyspalvelujohtaja Taisto Tuominen

Liitteet

Opinnäytetyön suunnitelma